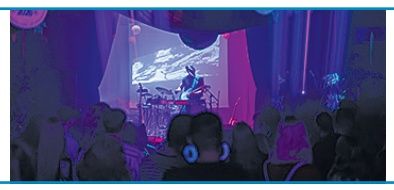
Saaremaa Teataja

Nr 8 IX aastakäik **August 2026** SAAREMAA VALLAVALITSUSE INFOLEHT **facebook.com/saaremaavald** **@saaremaavald**

Jahisadamas valmis kauaoodatud noorpurjetajate hoone.

● Loe lk 3

Art Fest täitis Kuressaare kunstiga

● Loe lk 4

Haridusvõrk vajab julgeid otsuseid

● Loe lk 7–10

Laimjala mõisa renoveerimine tõi kogukonna teenused kaasaegsetesse ruumidesse

19. augustil avati Laimjala renoveeritud mõisahoone, kus saavad oma kodu teenuskeskus, raamatukogu, lasteaed ja kool. Samal ajal avati ka Laimjala renoveeritud rahvamaja.

„Täna, 2026. aasta suvel, on päris uskumatu tõdeda, et seatud eesmärk on ellu viidud ning Laimjala keskuses seisab tõeliselt uhke ja väärikas ning kaasaegse sisuga Laimjala mõisa peahoone," ütles Laimjala teenuskeskuse juht Vilmar Rei. „Olles ise olnud algusest peale selle hoone renoveerimise protsessi juures ja näinud, mida tähendavad tööd ühel muinsuskaitse all oleval objektil, teen sügava kummarduse ehitajale, kõigile osalistele, et sellise tulemuseni jõudsime."

Muinsuskaitseameti Saaremaa nõunik Liis Koppeli sõnul võimaldas Laimjala mõisa peahoone renoveerimine taas esile tuua hoone ajaloolised väärtused, parandades samas selle ligipääsetavust ning nii palju kui võimalik ka energiatõhusust.

„Nõukogude perioodil tehtud muudatused analüüsiti põhjalikult läbi. Vähevääruslikest lisandustest loobuti ning väärtuslik taastati või konserveeriti säilinud info alusel," ütles Koppel. „Nii sai hoone tagasi savikivikatuse ning lubikrohvi ja lubivärviga fassaadid, mis lähtuvad varasematest värvilahendustest."

Laimjala on esimene piirkond Saaremaa vallas, kus kõiki kohaliku omavalitsuse põhiteenuseid pakutakse kaasaegsetes ja paraja suurusega ruumides.

Viimistluskihte mitmest sajandist

Mõisa aknad renoveeriti kuueruuduliseks, lisades sisemistele raamidele pakettklaasid. Hoone osades, kus siseviimistlus oli hävinud, kasutati termokrohvi. „Säilinud siseviimistlusega ruumides konserveeriti ajaloolised kihid ning neid on valikuliselt ka eksponeeritud – esindatud on viimistlusi nii 18. sajandi lõpust kui ka 19. sajandi teisest poolest," rääkis Koppel. „Ajaloolised katusekonstruktsioonid säilitati võimalikult suures ulatuses ning neid täiendati; katuslagi soojustati. Suures osas hävinud laudpõrandad komplekteeriti säilinud detailidest ning on eksponeeritud ühes hubases istumisnurgas."

Hoonesse rajati tänapäevastele nõuetele vastavad juurdepääsud, sealhulgas lift ja trepitõstuk. Muinsuskaitsenõuniku sõnul lähtuti tehnosüsteemide paigaldamisel põhimõttest sekkuda ajaloolisse ainestikku võimalikult vähe – enamik lahendusi on tehtud olemasolevate kihtide peale või hilisemate kihtide sees. „Selline lähenemine aitab tagada, et ka tulevaste renoveerimistööde käigus säilib hoone väärtus ning sekkumiste mõju on minimaalne," märkis nõunik. „Täname hoone omanikku Saaremaa vallavalitsust ning valla ehitusinseneri Mehis Kallast, kes on projekteerimisest ehituseni lähenenud hoonele suure hoole ja tundlikkusega ning otsinud parimaid lahendusi meie ühise pärandi säilitamiseks," kiitis Koppel.

Laimjala mõisa renoveerimise idee sai esimese tõuke 2022. aastal, kui valla arendusteenistuse väljasõidul Laimjala piirkonda külastati lasteasutusi Kahtlas ning lausa kummituslikult tühja Laimjala mõisahoonet. „Juba siis oli kooli tulevik küsimärgi all, kõikjal majades väga palju vaba ruumi ning kõigi hoonete olukord väga halb," meenutas valla arendusnõunik Jaanika Tiitson. „Kui riik töötas välja avalike teenuste arendamise meetme, kus ühe eesmärgina otsiti ruumikokkuhoidu, oli meile selge, et sinna võiks sobida Laimjala piirkonnale terviklahenduse leidmine. Selle eeldus oli kogukonna valmisolek muutusteks, mis oli Laimjalas igati olemas."

Põhiteenused paraja suurusega ruumidesse

Kogukond mõtles kaasa ja leiti, et Kahtlas kooli ja lasteaiaga jätkamisel perspektiivi ei ole, need mahtusid kenasti Laimjala mõisahoonesse teenuskeskuse ja raamatukogu juurde ära. „Kogukond oli nõus kooliastmete vähendamisega, meie omalt poolt saime panna projektitaotluse kokku ja kõik järgnev on juba ajalugu. Hea kokkulangevusena läksid samal ajal töösse ka kõrvalasuva rahvamaja hoone energiatõhustustööd, nii et võime öelda, et Laimjala on esimene piirkond Saaremaa vallas, kus kõiki kohaliku omavalitsuse põhiteenuseid pakutakse kaasaegsetes ja paraja suurusega ruumides. Just see on valla arengukava üks põhieesmärkidest kõigi piirkondade osas," rääkis Tiitson, kes tänas arendusteenistuse poolt hea koostöö eest Laimjala teenuskeskuse juhti Vilmar Reid ning Laimjala kogukonda, samuti väga heaks partneriks olnud toetuse menetlejat riigi tugiteenuste keskust.

Laimjala mõisa peahoones kohtuvad minevik ja tulevik – tehnosüsteemide paigaldamisel lähtuti põhimõttest sekkuda ajaloolisse ainestikku võimalikult vähe – enamik lahendusi on tehtud olemasolevate kihtide peale või hilisemate kihtide sees. FOTOD: Valmar Voolaid

Senine Laimjala kooli juht ja nüüdne Laimjala ja Pöide kooli õppe- ja huvijuht Kerttu Jakobson ütles, et praegusel muutuste ajal kuulub tulevik kogukonnamajadele, kus erinevad teenused tegutsevad ühe katuse all, tugevdades kohalikku identiteeti, koostööd ja kogukonnatunnet. „Need on paigad, kus kohtuvad eri põlvkonnad, sünnivad ühised ettevõtmised ning hoitakse elus paikkonna vaimu," märkis Jakobson.

Alates sellest õppeaastast alustab Laimjalas asuv kooliosa (1.–3. klass) Orissaare gümnaasiumi ja lasteaiaosa kaks rühma Orissaare lasteaia õppekohana. „Lähiümbruses elavate perede jaoks on väga oluline, et lasteaed ja kool asuksid elukoha lähedal," ütles Orissaare gümnaasiumi direktor Karin Lember. „Loodetavasti meelitab meie uus ja äge, kõigile nüüdisaja tingimustele vastav maja lapsi ja peresid veidi kaugemaltki kaaluma võimalust alustada oma lasteaia- ja kooliteed just selles väikeses ja armsas mõisamajas. Vabu kohti on veel nii lasteaias kui ka koolis ja ootame rõõmuga lapsi juurde." (ST)

MÕISA UUENDAMISE PROJEKT

- Ehitustööde peatöövõtja – Ehitus5ECO OÜ
- Projekteerija – KOMPRO OÜ
- Omanikujärelevalve/Muinsuskaitseline järelevalve – Ösel Consulting OÜ
- Viimistlusuuringud – KAR-Grupp AS
- Ehitustööd koos projekteerimiste ja omanikujärelevalve teenusega maksis ca 3,4 miljonit eurot. Mõisa ehitust kaasrahastati ca 1,2 miljoni euroga projektist „Saaremaa valla väikekoolide võimestamine".

Kaasrahastanud Euroopa Liit

Eesti tuleviku heaks

Kooliaasta alguse tervitus!

Varsti ongi käes see hetk, mil koolimajad täituvad taas laste sagina, naeru ja selle täiesti loomuliku koolialguse ärevusega. Suvepuhkuselt naasvad klassiruumid saavad tagasi oma õige sisu – laste energia ja uudishimu. 1. september on alati eriline päev, täis ootust ja uusi võimalusi.

Eriti sügavalt jääb see päev meelde neile, kes astuvad täna esimest korda üle kooliläve. Kallid esimese klassi tüdrukud ja poisid – võtke seda uut maailma vastu julgelt ja rõõmsa südamega. Õppimine on põnev seiklus, kui lasete end juhtida uudishimul.

Kuid uus algus ei puuduta ainult kõige väiksemaid. See päev on märgiline kõigile, kes jätkavad oma teed põhikoolis, gümnaasiumis, ülikoolis või on otsustanud täiskasvanuna midagi täiesti uut õppida. Teadmised ei anna meile eluks lihtsalt valmis vastuseid. Hea haridus õpetab meid iseseisvalt mõtlema, õigeid küsimusi esitama ja elus päriselt toime tulema.

Õppetundide kõrval on aga sama oluline see, millisteks inimesteks me kasvame. Kool ei ole ainult matemaatika, keemia või keeleõpe. See on koht, kus õpitakse märkama, hoolima ja hoidma. Palun hoidke üksteist, ärge laske kellelegi liiga teha ja ulatage käsi alati, kui näete, et keegi vajab tuge. Koos on kergem ja julgem minna.

Austatud õpetajad! Teie teete iga päev tööd, mille tegelikku väärtust märkavad noored tihtipeale alles aastaid hiljem, täiskasvanuna tagasi vaadates. Aitäh teile selle kannatlikkuse ja pühendumise eest. Armsad õpilased, meie õpetajad on tegelikult maailmatasemel – kingime neile täna südamest tulevad tänusõnad ja lilled.

Head lapsevanemad! Teie toetus, mõistmine ja soe kallistus kodus on lastele see kõige kindlam tagala, mis annab julguse pingutada ja suurelt unistada. Kodu ja kool on üks meeskond.

Soovin meile kõigile põnevat, sõbralikku ja avastamisrõõmu täis uut kooliaastat. Ilusat koolitee algust!

Moonika Parksepp
abivallavanem

VALD ARVUDES

Saaremaa vald numbrites juuli 2026

Juulikuus registreeriti Saaremaa vallas 18 lapse sünd ja suri 33 inimest (loomulik iive –15). Valda tuli elama 49 ja vallast lahkus 58 inimest, (rändesaldo –9).

Elanike arv vallas vähenes juulis 24 inimese võrra.

Elanike arv 1. jaanuaril oli 31 985 ja 1. augustil 31 560.

Ave Saat
rahvastikutoimingute peaspetsialist

Saarte mängud on investeering Saaremaa tulevikku

Juuli alguses avanes mul võimalus külastada Fääri saari, kus toimus järgmise aasta saarte mängude korraldajate traditsiooniline eelkohtumine. Fääri saartel olid koos 22 saare ja piirkonna esindajad, et tutvuda kohapealse korraldusega ning valmistuda järgmise aasta mängudeks.

Osalesin kohtumisel Saaremaa valla spordi eest vastutava abivallavanemana. Minu eesmärk ei olnud üksnes tutvuda järgmise aasta võistluste praktilise korraldusega, vaid saada laiem arusaam sellest, mida tähendab saarte mängude korraldamine kogu piirkonnale. Milliseid otsuseid tuleb teha aastaid enne võistluste algust? Millist taristut on vaja? Kuidas toimib koostöö omavalitsuste, spordiklubide, vabatahtlike ja ettevõtjate vahel? Ning mis kõige olulisem – mida võiks Saaremaa sellest õppida?

Saaremaad esindasime koos Saaremaa saarte mängude assotsiatsiooni juhatuse liikme Juhan Kolgiga. Tema keskendus sportlaste jaoks olulisele praktilisele infole, mina aga vaatasin toimuvat eelkõige kohaliku omavalitsuse ja piirkonna arengu seisukohast.

Kui Saaremaa soovib olla 2041. aastal väärikas võõrustaja, peab kogu saar sellesse eesmärki uskuma juba täna.

Kõige olulisem teadmine, mille Fääri saartelt kaasa tõin, on see, et saarte mängud ei ole lihtsalt spordivõistlus. Sageli kipume suuri spordiüritusi vaatama ainult medalite või võistluspäevade kaudu. Tegelikult on need palju enamat. Fääri saartel räägiti saarte mängudest kui kogu ühiskonda ühendavast arenguprojektist. Ettevalmistustesse on kaasatud enamik saarte omavalitsustest, ettevõtjad, vabatahtlikud, spordiklubid, koolid ning riik. Kõik mõistavad, et mängud kestavad küll ühe nädala, kuid nende mõju kestab aastakümneid.

Korraldajad investeerivad spordirajatistesse, uuendavad teid, arendavad majutusvõimalusi ning rajavad isegi uusi rendimaju, mis pärast mängude lõppu jäävad teenindama turismisektorit. Ühtegi investeeringut ei tehta ainult võistluste pärast. Kõik rajatakse mõttega, et sellest oleks kasu ka kümne või kahekümne aasta pärast. See on mõtteviis, millest meilgi tasuks õppida.

Kohtumise jooksul külastasime kõiki järgmise aasta võistluspaiku ning nägime, kui põhjalikult on läbi mõeldud logistika. Arutati transpordilahendusi, majutust, toitlustamist, vabatahtlike tööd, turvalisust ning kümneid väikseid detaile, mille peale pealtvaataja tavaliselt ei mõtlegi. Just sellised kohtumised annavad tulevastele korraldajatele võimaluse õppida teiste kogemustest ning vältida vigu, mida keegi on juba kord läbi elanud.

Sama oluline oli kohtumine Rahvusvahelise Saarte Mängude Assotsiatsiooni (IIGA) juhtidega. Isiklik kontakt loob alati parema aluse koostööks kui kirjavahetus. Samuti sai selgeks, et Saaremaa järgmine realistlik võimalus saarte mänge korraldada on 2041. aastal. See tähendab, et nüüd tuleb uuendada meie ametlik kandideerimissoov ning hakata samm-sammult selle eesmärgi poole liikuma.

Mõnele võib 2041. aasta tunduda väga kaugel. Tegelikult ei ole see sugugi nii.

Kui räägime spordirajatistest, suurtest investeeringutest ja kogu saart hõlmavast korraldusest, siis viisteist aastat möödub üllatavalt kiiresti. Veelgi olulisem on aga mõista, et selle aja jooksul tuleb üles kasvatada ka järgmine põlvkond sportlasi.

Need lapsed, kes täna lähevad esimest korda kergejõustikutrenni, ujuma või jalgpalli mängima, on 2041. aastal parimas sportlaseeas. Just nemad võivad siis esindada Saaremaad kodustel saarte mängudel. Kui soovime, et meie sportlased võistleksid kodupubliku ees väärikalt, tuleb nende arengusse panustada juba täna. See tähendab, et peame senisest veelgi enam väärtustama laste liikumist ja sporti. Mitte ainult tippsporti, vaid eelkõige seda, et võimalikult paljud lapsed leiaksid tee spordiklubidesse ja regulaarse liikumise juurde. Tugev järelkasv ei sünni iseenesest. Selle taga on treenerid, lapsevanemad, koolid, spordiklubid ja omavalitsus, kes kõik peavad liikuma ühise eesmärgi poole.

Saarte mängude korraldamine on võimalus arendada sporditaristut, toetada noorte liikumisharrastust, tugevdada kogukonna ühtekuuluvust, elavdada kohalikku ettevõtlust ning tutvustada Saaremaad rahvusvaheliselt. FOTO: erakogu

Saaremaa sport on läbi aastate olnud tugev ning meie sportlased on toonud koju hulgaliselt medaleid nii saarte mängudelt kui ka Eesti meistrivõistlustelt. Kuid me ei saa loota ainult senistele traditsioonidele. Konkurents laste vaba aja pärast on järjest suurem ning järjest enam tuleb mõelda sellele, kuidas muuta sport igale lapsele kättesaadavaks. Selleks on vaja häid treeningtingimusi, motiveeritud treenereid ja nüüdisaegset sporditaristut.

Üks suuremaid väljakutseid on jätkuvalt kaasaegse ujula rajamine. Ujumine on saarte mängude üks tähtsamaid alasid ning ilma sellele vastava taristuta ei ole võimalik mänge korraldada. Just seetõttu tõstatasin kohtumisel ka küsimuse, kas mängude korraldajale võiks põhimõtteline kinnitus saabuda senisest varem. Nii oleks võimalik suuri investeeringuid pikemalt ette planeerida. Ettepanek võeti hästi vastu ning sama vajadust on väljendanud ka mitmed teised saared.

Fääri saartel avaldas mulle muljet ka kogukonna ühtehoidmine. Järgmiseks suveks plaanitakse kaasata ligikaudu 1500 vabatahtlikku ning juba praegu on enamik neist oma valmisolekut kinnitanud. Selline ettevõtmine saab õnnestuda ainult siis, kui inimesed tunnevad, et tegemist on kogu kogukonna ühise eesmärgiga.

Saarte mängude väärtus ei piirdu aga ainult spordiga. Fääri saarte hinnangul toob mängude korraldamine kohalikku majandusse ligikaudu viis miljonit eurot. Lisaks enam kui kahele tuhandele sportlasele saabuvad saarele treenerid, kohtunikud, pereliikmed, toetajad ja pealtvaatajad. See tähendab täis hotelle, restorane, kohvikuid ja kauplusi ning väga head võimalust tutvustada oma saart tuhandetele inimestele, kellest paljud tulevad hiljem tagasi juba turistidena. Just selles peitubki saarte mängude tegelik väärtus.

Need ei ole ainult medalid ega nädalane spordipidu. See on võimalus arendada meie sporditaristut, toetada noorte liikumisharrastust, tugevdada kogukonna ühtekuuluvust, elavdada kohalikku ettevõtlust ning tutvustada Saaremaad rahvusvaheliselt.

Fääri saartelt tagasi tulles sain veelgi kindlama veendumuse, et saarte mängud ei ole eesmärk omaette. See on võimalus kujundada järgmise põlvkonna sporti, arendada Saaremaa taristut, tugevdada kogukonnatunnet ja tuua meie saar rahvusvahelisele kaardile. Küsimus ei ole selles, kas oleme valmis 2041. aastal. Küsimus on selles, kas oleme valmis juba täna tegema otsuseid, mis viivad meid selleni.

Taniel Vares,
abivallavanem

DETAILPLANEERINGUD

DETAILPLANEERINGU KEHTESTAMISE TEADE

Saaremaa vallavalitsuse 28.07.2026 korraldusega nr 2-3/722 kehtestati **Lümanda külas Koplimetsa DP** (ala *ca* 2,6 ha hõlmab Koplimetsa katastriüksust). DP eesmärgiks on ehitusõiguse määramine elamu ja abihoonete ehitamiseks. Planeeritavalt üks elamu+4 kõrvalhoonet (+2 kaks kuni 5 m kõrgust alla 20 m² kõrvalhoonet), hoonete suurim lubatud ehitisealune pind 750 m². DP elluviimisega ei avaldata olulist mõju tegevuse ala ja selle lähiümbruse kultuuri- ning looduskeskkonnale, majanduslikele ja sotsiaalsetele aspektidele. DP materjalidega on võimalik tutvuda tööajal Saaremaa vallavalitsuses (Tallinna tn 10, Kuressaare, ruumis 308) ja digitaalselt **www.saaremaavald.ee/detailplaneeringud#kehtestatud**.

TEADE

Sikassaare külas Männimetsa tänava ruumikuju muutmine

Kaarma vallavalitsuse 23. jaanuari 2009. a korraldusega nr 53 on moodustatud Sikassaare külas liikluspind Männimetsa tänav ja kinnitatud ka tänava ruumikuju. Saaremaa vallavalitsuse 25. jaanuari 2022. a korraldusega nr 2-3/105 kehtestati Sikassaare külas Männimetsa ja Põlluvahe detailplaneering, millega muutus osaliselt Männimetsa tänava asukoht. Kuna kehtiva Männimetsa tänava liikluspinna ruumikuju ei lähe enam kokku kehtestatud detailplaneeringus märgitud tänavamaa krundi asukohaga, on vajalik liikluspinna ruumikuju muuta.

Võttes aluseks kohanimeseaduse § 6 lõike 8 avalikustab Saaremaa vallavalitsus kohanime muutmise eelnõu ja asendiplaani. Eelnõu kohta on võimalik esitada põhjendatud ettepanekuid kuni 10. septembrini.

Saaremaa vallavalitsus

KÜLAVANEMAD

Külavanemad ja -koosolekud

- Iilaste külavanemaks kinnitati alates 22. juunist 2026 viieks aastaks Hedi Tuuling.
- Laadla külavanemaks kinnitati alates 22. juunist 2026 viieks aastaks Evelin Mihhailov.
- Ariste külavanemaks kinnitati alates 14. juunist 2026 viieks aastaks Leo Suurtee.
- Väike-Pahila ja Suur-Pahila külavanema ülesandeid kinnitati täitma alates 23. maist 2026 viieks aastaks seltsing Ühendpahila.
- Hänga külavanemaks kinnitati alates 10. juulist 2026 viieks aastaks Henri Toomsalu.
- Tumala külavanemaks kinnitati alates 6. juulist 2026 viieks aastaks Taavo Preiler.
- Kungla külavanemaks kinnitati alates 14. juulist 2026 viieks aastaks Kert Kreem.
- Pähkla külavanemaks kinnitati alates 22. juunist 2026 viieks aastaks Pähkla Küla Arengu Selts MTÜ.
- Abruka külavanemaks kinnitati alates 27. juulist 2026 viieks aastaks Abruka Külaselts MTÜ.
- Silla küla külavanemaks kinnitati alates 11. juulist 2026 viieks aastaks Sandro Mägi.

PROJEKTEERIMISTINGIMUSTE ANDMINE AVATUD MENETLUSENA

Saaremaa vallavalitsus teatab, et 27. augustist kuni 9. septembrini 2026. a (k.a) on avalikul väljapanekul:

Tagaranna külas Kuldimäe projekteerimistingimuste eelnõu. Taotluse kohaselt soovitakse kinnistule kavandada elamu koos abihoonetega. Planeerimisseaduse § 125 lõike 2 ja üldplaneeringu kohaselt on tegemist detailplaneeringu kohustusega alaga. Projekteerimistingimustega antakse võimalus detailplaneeringu kohustusega alal püstitada elamu ja abihooned ilma detailplaneeringut koostamata planeerimisseaduse § 125 lõike 5 alusel.

Tehumardi külas Kivimaa projekteerimistingimuste eelnõu. Taotluse kohaselt soovitakse kinnistule kavandada abihoone ja elamu, mis täidab ka osaliselt loomakliiniku eesmärki. Üldplaneeringu kohaselt on tegemist detailplaneeringu kohustusega alaga. Projekteerimistingimustega antakse võimalus detailplaneeringu kohustusega alal püstitada osalise ärifunktsiooniga elamu ja abihoone ilma detailplaneeringut koostamata planeerimisseaduse § 125 lõike 5 alusel.

Kuressaare linnas Tolli tn 10 projekteerimistingimuste eelnõu. Taotluse kohaselt soovitakse kinnistule ehitada lisaks uus korterelamu. Taotlusele on lisatud eskiislahendused ja muinsuskaitse eritingimused, mille alusel vallavalitsus loobub arhitektuurikonkursi korraldamise nõudest. Planeerimisseaduse § 125 lõike 2 ja üldplaneeringu kohaselt on tegemist detailplaneeringu kohustusega alaga. Projekteerimistingimustega antakse võimalus detailplaneeringu kohustusega alal püstitada elamu ilma detailplaneeringut koostamata planeerimisseaduse § 125 lõike 5 alusel.

Ehitusseadustiku § 31 lõike 1 alusel viib Saaremaa vallavalitsus projekteerimistingimuste menetlused läbi avatud menetlustena. Ettepanekute ja vastuväidete puudumise korral teeb Saaremaa vallavalitsus ettepaneku haldusmenetluse seaduse § 50 lõike 3 kohaselt asja arutamiseks ilma avalikku istungit läbi viimata. Eelnõudega on võimalik tutvuda Saaremaa vallavalitsuse kodulehel või kohapeal aadressil Kuressaare Tallinna tn 10. Ettepanekud ja vastuväited esitada kirjalikult Saaremaa vallavalitsusele paberkandjal aadressil Tallinna 10 Kuressaare 93819 või e-posti aadressil **vald@saaremaavald.ee**.

Täpsem info:

Tagaranna külas: Maria Reimal, **maria.reimal@saaremaavald.ee**, +372 452 5043.

Tehumardi külas: Kadi Berens, **kadi.berens@saaremaavald.ee**, +372 505 1659.

Kuressaare linnas: Piret Miller, **piret.miller@saaremaavald.ee**, +372 5388 0925.

Jahisadamas valmis kauaoodatud noorpurjetajate hoone

Kuressaare jahisadamas avati merepäevade ajal, 5. augustil noorpurjetajatele uus hoone, mis pakub senisest paremaid tingimusi nii purjetamise õppimiseks ja treeninguteks kui ka võistlusteks valmistumisel.

Uue hoone rajamise vajadusest räägiti juba mõnda aega. Noorpurjetajate kasutuses olnud vana kuur oli amortiseerunud ja lagunenud ega vastanud enam tänapäeva vajadustele. Ehitustööde käigus lammutati suurem osa vanast hoonest, säilitati üks olemasolev hooneosa ning selle asemele rajati uus ajakohane hoone.

Vastvalminud majas on elling ehk paatide ja purjetamisvarustuse hoiuruum ning tööja õpperuum. Nii on noortel sadamas oma koht, kus enne merele minekut kokku saada, teooriat õppida, treeninguteks ja võistlusteks valmistuda ning ühiselt aega veeta.

Kuressaare mereline traditsioon püsib. FOTOD: Liina Allik

Jahisadamas tegutsevate noorpurjetajate treeneri Juhan Kolgi sõnul on igal Saaremaa purjetajate põlvkonnal olnud oma koht, kus omandada esimesed meretarkused. Need paigad ei kasvata üksnes purjetajaid, vaid loovad ka kogukonda ning õpetavad vastutust, iseseisvust ja muutuvates oludes toimetulemist.

„Mina alustasin noore purjetajana Nasval ega osanud siis ette kujutada, et see teekond viib mind Euroopa meistritiitliteni ja hiljem treenerina järgmise põlvkonna juurde. Loodan, et mõni laps, kes täna siin oma purjepaati ette valmistab, seisab kahekümne aasta pärast samas sadamas ja annab oma teadmisi edasi järgmistele noortele. Just selles järjepidevuses peitubki selle maja tõeline väärtus," sõnas Kolk.

Hoone valmimisse ning kauaoodatud idee sünnile andsid panuse Saaremaa merispordi selts (projekti koostaja Margit Düüna), Saaremaa vald, MTÜ Saarte Kalandus ning Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfond.

Liina Allik
kommunikatsiooni peaspetsialist

NOORPURJETAJATE MAJA ARVUDES JA FAKTIDES

Projekti „Kuressaare jahisadama noorpurjetajate hoone osaline lammutamine ja uue ehitamine" elluviimist toetati Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi 2021–2027 vahenditest. MTÜ Saarte Kalandus toetusvoorust eraldati projektile 242 463 eurot.

Uus hoone on rajatud ristkihtpuidust seinaelementidest, mis annavad sellele tänapäevase ilme ning tagavad konstruktsiooni tugevuse ja pikaealisuse. Maja põhiprojekti koostas Kaspar Alles.

Ehitustööd tegi H Ehitus OÜ ning projektijuht oli Tarmo Karu. Hoone valmis tänavu juunis.

EMKVF RAKENDUSKAVA 2021-2027
Kaasrahastanud Euroopa Liit

Noorpurjetaja vaade

Uuest hoonest ja purjetamisest rääkisid noorpurjetajad Gregor, Hans, Laura ja Aron.

Mis sulle uue noorpurjetajate hoone juures kõige rohkem meeldib?
Gregor: Vanas majas oli kõik üsna kitsas. Uues majas on palju mõnusam – siin saame enne trenni kokku, samuti õpime teooriat ja pärast merelt tulekut on rohkem ruumi ka asju ära panna.

Hans: Uues majas on palju ruumi ja seal on hea lõhn. Seal on teine korrus ka ja treener ütles, et sinna tuleb kunagi suur telekas ja saame seal kõik koos filmiõhtuid teha, see oleks täiega äge…

Laura: Siin on hästi avar ja kui meid ka palju trennis on, siis on kõigil ruumi toimetada.

Aron: Uue hoone juures meeldib väga koosolekuruum ja vaadata purjetamise videosid.

Mida ütleksid lapsele, kes mõtleb, kas tulla purjetamist proovima?
Gregor: Tule lihtsalt proovi! Alguses võib natuke raske olla, aga kui paadi liikuma saad, on väga äge. Kõige ägedam on see, et merel on iga päev erinev – kord on palju tuult, kord pole peaaegu üldse. Ja võistlustel saab ennast proovile panna.

Hans: Mitte midagi ei pea kartma ja see, kui purjekas ümber käib, ongi just väga lõbus. Suvel saab iga päev mere ääres olla ja kui treener lubab, siis saab ujuma ka minna. Meie treener on ka väga lõbus ja trennis saab nalja.

Laura: Mina ka tahtsin proovida. Kuna esimeses trennis sain kohe sõita ja kõik oli tore, siis nüüd meeldib väga!

Aron: Kindlasti tulla trenni! Purjetamine on äge. Vahepeal saab nalja teha ja ilma sverdita sõita, siis minna purjeka otsa ja Titanicut teha. Ükskord võtsin rooli ka küljest! Vahepeal saab purjekaga ümber kukkuda ja see on lõbus. Mulle meeldib võistlustel käia ka.

Pilk Kuressaare jahisadama tulevikku

Noorpurjetajate hoone valmimine on üks samm Kuressaare jahisadama arendamisel. Viimastel aastatel on sadamas tehtud teisigi töid, et parandada purjetamisvõimalusi ja sadama kasutustingimusi.

Uus hoone sai kohe aktiivselt kasutust Muhu väina regati ajal. Merepäevade ajal toimusid Kuressaares ka Eesti meistrivõistlused Draakoni ja Folkbooti klassis. Suurte võistluste korraldamine näitas, et purjetamistegevuse kasvades on tulevikus vaja lisaruumi nii hoones kui ka staapliplatsil.

Oluline samm oli ka eelmisel aastal faarvaatri valli ava rajamine, mis võimaldas Tori lahel taas purjetada. Tänavu suve alguses peeti seal üle pika aja ka vabariikliku tasemega võistlused.

Edasised arendusvajadused puudutavad kogu sadamat. Suvehooajal napib aeg-ajalt külalisalustele kohti, parandamist vajavad kohalike aluste hoiutingimused ning Saaremaa merispordi selts näeb vajadust tänapäevase sadamahoone järele.

Üks suuremaid tulevikuplaane on faarvaatri süvendamine projekteeritud sügavuseni, mis võimaldaks Kuressaaret külastada senisest suurematel alustel. Pikemas perspektiivis soovib selts taastada Raiekivi säärel ka oma klubihoone paigas, kus see asus esimese Eesti Vabariigi ajal.

Jahisadama arendamine on pikaajaline ettevõtmine, mille elluviimisel loodab selts teha koostööd valla, merevaldkonna partnerite ja võimalike toetajatega.

Uus hoone sai kohe aktiivselt kasutust Eesti suurima purjetamisvõistluse, Muhu väina regati ajal. Merepäevade ajal toimusid Kuressaares ka Eesti meistrivõistlused Draakoni ja Folkbooti klassis. Nende võistluste korraldamine näitas, et purjetamistegevuse kasvades on tulevikus vaja mõelda juba lisaruumile – seda nii hoones kui ka staapliplatsil.

Aivar Laus
Saaremaa merispordi seltsi kommodoor

Tänavamaalingule annab inspiratsiooni traditsiooniline pikitriibuline kaltsuvaip, mis on Kaarma kihelkonna värvides. FOTO: AI

Kaarma kaltsuvaip toob raekoja ette Saaremaa omapära

Kuressaare raekoja ette rajatud ajutine asfaltkate saab silmatorkava uue ilme – raekoja ees olev plats värvitakse Kaarma kihelkonna triibumustris kaltsuvaiba sarnaseks, tuues kesklinna Saaremaale omast pärimuskultuuri ja omapära.

Projekti eesmärk on rikastada linnaruumi ning pehmendada visuaalselt raekoja esisele väljakule remonditööde käigus rajatud ajutise asfaltkatte mõju. Muinsuskaitseameti tingimusel peab ajutine asfalt olema kaetud maalinguga ning sellest sündiski idee muuta asfalt omamoodi tänavakunsti lõuendiks.

Idee autorite, arhitektide Piret Milleri ja Kadi Berensi sõnul toob lahendus ajaloolise raekoja ette koduse ja hubase saarelise elemendi. Inspiratsiooni annab traditsiooniline pikitriibuline kaltsuvaip, mis on kohandatud Kaarma kihelkonna värvidesse. Kaarma muster valiti seetõttu, et Kuressaare kuulub ajalooliselt Kaarma kihelkonna alla.

Raekoja ette värvitav „vaip" ulatub kuni trepini ning on saanud muinsuskaitseametilt heakskiidu. Vaiba keskele jääb senine munakividest nullpunkt, mida värviga ei kaeta. Kujunduslikult nähakse seda kui kaltsuvaiba parandatud lappi.

Lahendus kannab edasi ka Kuressaare kesklinna arhitektuurivõistluse võidutöö „Vaip" ideed. Projekti eestvedajad usuvad, et rahvuslikust mustrist inspireeritud teos rõhutab ajutise lahenduse iseloomu ning lisab kesklinna saaremaist muhedust.

„Me ei paku paljast kivi, vaid laotame maha eheda ja sooja käsitöövaiba," kõlab üks idee kandvatest mõtetest. Samas vaimus sündisid ka humoorikad väljendid, nagu „rullime raekoja ette vaiba lahti" ja „lähen raekotta vaibale".

Korraldajate hinnangul on „Kaarma kaltsuvaip" nutikas ja kulutõhus võimalus muuta ajutine asfaltpind vaatamisväärsuseks ning pildistamiskohaks. Samal ajal seob lahendus Kuressaare ajaloolise kihelkonnaga ja rõhutab linna kuvandit loova ning inimsõbraliku kuurortlinnana. (ST)

Saaremaa Teataja kojukande muudatused

Septembrist jõustub uus kandemudel ja Saaremaa Teataja kandepäevad 2026. aastaks.

Saaremaa Teatajat viiakse lugejateni alates septembrist neljal päeval – reedel, laupäeval, teisipäeval ja kolmapäeval. Kandemudeli muudatuse tulemusena saab Omniva kanderinge tõhusamalt optimeerida, muutes need lühemaks ja selgemalt piiritletuks. See loob ka paremad eeldused töö planeerimiseks, mis omakorda aitab tagada kõrgema kandekvaliteedi.

Omniva

32. Mustjala festival sidus muusika, looduse ja Saaremaa erilise vaimsuse, tuues kümne päeva jooksul kuulajateni kõrgetasemelise rahvusvahelise kontserdiprogrammi. FOTO: Aivar Merisalu

Mustjala festival tõi Saaremaale Eesti tippkoorid

24. juunist kuni 4. juulini 2026 toimus Saaremaal traditsiooniline Mustjala festival, mis pakkus kümne päeva jooksul kõrgetasemelisi kontserte kogu saare kirikutes, kontserdisaalides ja kogukonnakeskustes.

Festivali kunstiline juht Aare Tammesalu rõhutas, et Mustjala festivali väärtus peitub muusika, inimeste, looduse ja Saaremaa erilise vaimsuse kohtumistes. Need pakuvad kuulajatele elamusi, ühendades esmaklassilise kunstilise programmi ja saare ainulaadse kultuuriruumi.

Tänavuse festivali fookuses olid kaks Eesti tippkollektiivi: 80-aastane Eesti Rahvusmeeskoor, mida kirjeldatakse kui „unikaalset pilli maailmas“, ning 45. sünnipäeva tähistav Eesti Filharmoonia Kammerkoor. Mõlemad kollektiivid on pälvinud rahvusvahelist tunnustust ja Grammy auhindu ning esinenud maailma mainekaimatel lavadel.

Festivalil astusid üles ka mitmed silmapaistvad solistid, sealhulgas Läti viiuldaja Daniil Bulajev ja Londonis tegutsev Ungari flötist Noémi Győri. Rahvusvahelist värvi lisas Ungari folkansambel Bordó Sárkány (Bordoopunased Draakonid), kelle energiline kava ühendas keskaja muusikatraditsioonid ja kaasaegse lavalise väljenduse.

Festival avakontsert toimus 24. juunil Mustjala Anna kirikus programmiga „Mozarti kuld“, mis oli pühendatud Wolfgang Amadeus Mozarti 270. sünniaastapäevale. Esinesid Daniil Bulajev, Santa Lūcija Circene, Kadi Vilu, Rain Vilu, Aare Tammesalu ja Piret Aidulo. Kontserdi avasõnad ütles T. E. Austria suursaadik Eestis hr Peter Mikl.

Triigi Filharmoonias toimus 27. juunil Eesti Filharmoonia Kammerkoori ülimenukas juubelikontsert Tõnu Kaljuste juhatusel, kavas Veljo Tormise „Naiste- ja meestelaulud“. 1. juulil andsid Kuressaare kultuurikeskuses suurepärase kontserdi flötist Noémi Győri ja pianist Maksim Štšura, kelle kavas põimusid prantsuse impressionism, romantism ja ungari muusikapärand. 2. juulil kõlas Nasva rahvamaja õuel värvikas Ungari rahvamuusika folkansambli Bordó Sárkány esituses.

Festival kulmineerus 4. juulil Kihelkonna kirikus Eesti Rahvusmeeskoori kontserdiga „Signum magnum“ Mikk Üleoja juhatusel. Kavas olid gregooriuse laulud ning Giovanni Gabrieli, Arvo Pärdi ja Giovanni Bonato looming. Kaastegev oli tšellist Aare Tammesalu.

Festival pakkus saarlastele ja saare külalistele suurt huvi, sest mitme kontserdi piletid olid juba ette välja müüdud. Kokku külastas festivali üle tuhande muusikasõbra.

Festivali korraldajad on Loovüksus MTÜ ja Mustjala osavald. Toetasid Eesti Kultuurkapital, Saaremaa vald, fond Võimalus, Liszti Instituut – Ungari Kultuuri Keskus Tallinn, Pointprint, Kultuurikõla, Mustjala käsitöösahver, Mustjala rahvamaja, Mustjala kool, Nasva rahvamaja ja Kihelkonna kirikumuusika päevad. Artistide transpordipartner oli Škoda (Warma Auto Kuressaare).

Kolmekümne teine Mustjala festival sidus muusika, looduse ja saare vaimsuse üheks tervikuks, mis puudutas kuulajate hinge ja jättis kajama järgmise suve ootuse. Lisainfo festivali kohta leiab aadressilt **www.mustjalafestival.ee**.

Kunstivõistlus

SAAREMAA KUNSTITEOS

Teema „Tasakaalupunkt“ kutsub Saaremaaga seotud loomeinimesi mõtestama tasakaalu maa ja mere, vaikuse ja liikumise, traditsioonide ja muutuste vahel ning uurima vahepealseid hetki ja tasakaalu hoidvaid tugistruktuure.

Konkursile on oodatud nii professionaalsete kunstnike kui ka harrastajate tööd eri meediumites.

Osaleda võivad kõik Saaremaaga seotud isikud alates 18. eluaastast.

Võistlustööd eksponeeritakse avalikul näitusel Kuressaare kultuurikeskuses (Tallinna tn 6, Kuressaare) 18. septembrist 30. oktoobrini 2026 .

Tunnustuse saaja pälvib Saaremaa valla tänukirja ja 720 euro suuruse preemia. Võitja kuulutatakse välja näituse avamisel 18. septembril 2026 Kuressaare kultuurikeskuse saalis.

Konkursile esitatavad tööd paluma tuua vahemikus 1.-11. september Raegaleriisse (Tallinna tn 2, Kuressaare, Saaremaa vald, Saare maakond).

Rohkem infot Saaremaa valla kodulehelt.
www.saaremaavald.ee

Saarte Art Fest 2026 täitis Kuressaare taas kunstiga

Saarte ART Fest 2026 tõi kokku eri põlvkonnad kunstihuvilisi, loojad ja külalised. Kolmepäevane festival pakkus näitusi, töötubasid, kohtumisi ja loomingulisi elamusi kogu perele. FOTO: Henry Tiirik

Juulis toimus Kuressaares viiendat korda Saarte Art Fest, mis tõi linna kolmeks päevaks kunsti, disaini, muusikat ja loomingulisi kohtumisi. Tänavuse festivali märksõna oli „Con Turbo“, mis peegeldus eri kunstiliikide põimumises, loovas energias ning elavas dialoogis kunstnike ja publiku vahel. Programm hõlmas näitusi, performanseid, vestlusi, jalutuskäike, töötubasid, kontserte, kunstiturgu ning esmakordselt toimunud Loometuulutust.

Festivali keskmes olid mitmekesised näitused, mis keskendusid eri põlvkondade eesti kunstnikele. Üheks külastatuimaks kujunes Ilmar Torni näitus „Kadakad ja mastid“ raegaleriis, mille avamisele kogunes ligikaudu sada kunstihuvilist. Kunstniku elust ja loomingulisest pärandist rääkis tema tütar Sirje Ennok ning sõna võttis ka Eesti Kunstnike Liidu esindaja ja galerist Liis Tedre. Näituse kujunduse autor Roman-Sten Tõnissoo lõi läbimõeldud ruumilahenduse, mis tõi Torni graafika ja pastellid mõjusalt esile.

Sooja vastuvõtu osaliseks sai ka Reigo Kuivjõgi väliskunstikogu näitus Kuressaare kultuurikeskuse saalis, mis pakkus külastajatele võimaluse tutvuda isiklikest kohtumistest ja mälestustest välja kasvanud maalikollektsiooniga.

Mauri Grossi ja Sven Saagi ühisnäitus „Sünkroontõlge“ Saaremaa kunstistuudios tõi vaatajate ette kahe eriilmelise kunstniku loomingu kõneka dialoogi. Näituse avamisele järgnes Eesti Kunstnike Liidu kevadnäituse mitmekordse publikupreemia laureaadi Mauri Grossi juhendatud maalimise töötuba, kus huvilistel oli võimalus kunstnikuga vahetult kohtuda ja tema loomingulist mõtteviisi kogeda.

Olulisel kohal olid ka noored autorid. Noortest graafikutest koosnev kunstirühmitus Kvadraat, kes on juba kolmel järjestikusel suvel kureerinud Kuressaares Lootsi tänaval installatiivseid näituseid, astus tänavu ühistööna loodud puulõigetega üles Kuressaare linnuse hoovis. Ajaloolise keskkonna ja kaasaegse kunsti kohtumine lõi mõjuva terviku ning kinnitas festivali pühendumust nii tunnustatud kunstnike kui ka uue põlvkonna loojate esitlemisele.

Lisaks näitustele pakkus festival rohkelt võimalusi kunsti kogeda ka teistel viisidel. Jalutuskäigud, loengud, töötoad ja kohtumised avasid loomeprotsesside tagamaid ning tõid publiku kunstnikele lähemale. Traditsiooniline kunstiturg, päevajuht Lennart Pihl ja Keity Pooki värvikas etteaste Kuressaare keskväljakul täiendasid festivali mitmekesist programmi.

Oluliseks festivali osaks kujunes koostöös All-linnaga toimunud õhtune Aftekas. Meisterjaani energiline kontsert täitis tantsuplatsi publikuga, õhtut rikastasid unenäoline tüdrukutebänd Akusakura, karismaatiline Kristjan Glück ning Eesti Kunstiakadeemia tudengite *playformance*'id.

Festivali lõpetasid Saaremaa kunstiklubi korraldatud Loometuulutus, mille käigus avasid kohalikud loomeinimesed külastajatele oma aiad ja koduuksed, ning ansambli Särelus kontsert Kuressaare kultuurikeskuses.

Saarte Art Fest 2026 kinnitas taas, et parim kunst sünnib koostöös. Festivali õnnestumisse panustasid kunstnikud, esinejad, kuraatorid, vabatahtlikud, koostööpartnerid ja toetajad, kelle ühine töö võimaldas pakkuda sisukat ja kõrgetasemelist programmi. Eriline tänu kuulub Kultuurkapitalile, MTÜ Võimalusele, Saaremaa Muuseumile, Saaremaa kunstistuudiole, Saaremaa kunstiklubile, Aavikute majamuuseumile, Eesti Kunstiakadeemiale, All-linnale festivali korraldusmeeskonnale ja Kultuurivarale.

Täname südamest kõiki külastajaid, kes olid osa Saarte Art Fest 2026 loost. Kohtumiseni järgmisel festivalil!

Helena Keskküla
Saarte Art Festi peakorraldaja

PÄRDI PÄEVAD 2026

2006 2026

11.09 kl 18
Kuressaare Laurentiuse kirik

MISSA

Aule Urb (metsosopran)
Hortus Musicus
Dirigent **Andres Mustonen**

PÄRDI PÄEVAD 2.–11.09 ÜLE EESTI

Festivali kunstiline juht **Tõnu Kaljuste**

Vaata täpsemalt **nargenfestival.ee**

KORRALDAJA: salk SA LOOTSI KODA

PILETID Sviby

KULTUURIMINISTEERIUM

EESTI KULTUURKAPITAL

SAAREMAA VALD

Vald algatab Kuressaare kesklinna liikuvusuuringu

Saaremaa vallavalitsus algatab Kuressaare kesklinna liikuvusuuringu, mille eesmärk on saada terviklik ülevaade kesklinna liikluskorraldusest, tänavaruumi kasutusest, liiklusohutusest ning jagatud ruumi toimimisest.

Liikuvusuuringu eesmärk on toetada kesklinna arengut, kus jalakäijate, ratturite ja sõidukite liikumine on turvaline ning hästi korraldatud. FOTO: Valmar Voolaid

Uuring keskendub Kuressaare kesklinnale, keskväljakule ja seda ümbritsevatele tänavatele, samuti kesklinna liiklust mõjutavatele lähialadele ja peamistele ühendustele. Töö tulemused peavad andma vallale praktilise aluse edasiste liikluskorraldus-like, ruumiliste ja ohutusalaste otsuste tegemiseks kuni aastani 2040.

Uuringu korraldab Stratum OÜ, kelle kaasatud spetsialistide hulka kuuluvad transpordiplaneerimise, liiklusohutuse, liiklusinseneeria ja ruumiandmete analüüsi ehk GIS-valdkonna eksperdid.

Uuringu üks eesmärk on vajadus hinnata, kuidas olemasolev kesklinna liiklusruum toetab liiklejate igapäevast liikumist ning kas tänane korraldus aitab kaasa ohutule, arusaadavale ja meeldivale linnakeskkonnale. Eraldi tähelepanu pööratakse jalakäijate ja jalgratturite liikumistingimustele, sõidukiirusele, parkimiskorraldusele, ühistranspordi toimimisele ning jagatud ruumi lahenduse arusaadavusele.

Tööpiirkond hõlmab lisaks Keskväljakule ja selle vahetule ümbrusele ka mitmeid tänavaid ning ühendusi, millel on mõju kesklinna liiklusvoogudele. Selline laiem vaade aitab hinnata mitte ainult kesklinna sees toimuvat, vaid ka seda, kuidas sõidukid, jalakäijad ja ratturid kesklinna jõuavad, sealt läbi liiguvad või seda väldivad.

Uuring tehakse mitmes etapis. Esmalt kogutakse ja analüüsitakse olemasolevaid andmeid, sealhulgas varasemaid liiklusuuringuid ja kehtivaid liikluskorralduslahendusi. Samuti viiakse läbi välitööd, mille hulka kuuluvad liiklusloendused, parkimisuuring, kiirusmõõtmised, liikluskäitumise vaatlused ning video- ja fotodokumenteerimine. Andmete kogumisel vaadeldakse nii mootorsõidukite, jalakäijate kui ka jalgratturite liikumist.

Eesmärk pakkuda praktilisi ettepanekuid

Eraldi käsitletakse Kuressaare kesklinna jagatud ruumi toimimist. Jagatud ruumi puhul kasutavad sama linnaruumi erinevad liiklejad ning seetõttu on oluline, et keskkond oleks kõigi jaoks loetav ja turvaline. Uuringus hinnatakse, kuidas jalakäijad, jalgratturid, autojuhid ja teised kasutajad tänast lahendust tajuvad ning millised olukorrad võivad tekitada ebaselgust või konflikte. Samuti võrreldakse võimalikke õiguslikke lahendusi, näiteks õueala ja madala kiirusega ala rakendamist, et selgitada välja Kuressaare kesklinna konteksti sobivaim põhimõte.

Liikuvusuuring ei piirdu üksnes probleemkohtade kirjeldamisega. Töö eesmärk on pakkuda välja praktilisi ja etapiviisiliselt rakendatavaid ettepanekuid. Need võivad puudutada liikluskorraldust, tänavaruumi ja ristmike põhimõttelisi lahendusi, parkimist, kaubavedu, teenindusliiklust, ühistransporti, liiklusohutuse parandamist ning jagatud ruumi edasist arendamist. Lõpptulemusena koostatakse tegevuskava aastani 2040, mis jagab võimalikud tegevused lühiajalisteks, keskpikkadeks ja pikaajalisteks. Nii saab edasisi samme kavandada realistlikult, arvestades nii vajadusi, võimalusi kui ka elluviimise järjestust.

Uuringu koostamisel lähtutakse standardist EVS 843:2016 „Linnatänavad“, kaasaegsest liikuvusplaneerimise praktikast ning liiklusohutuse põhimõtetest. Kõiki ettepanekuid hinnatakse mitmest vaatenurgast: liiklusohutus, liikuvus, elluviidavus ja linnaruumi kvaliteet. See tähendab, et töö ei otsi üksnes tehnilisi liikluslahendusi, vaid peab arvestama ka Kuressaare kesklinna ajaloolise ja ruumilise eripäraga. Lahendused peavad olema sobivad kohalikku keskkonda ning kasutatavad edasise projekteerimise ja liikluskorralduslike otsuste lähtealusena.

Avalikustamine sügisel

Töö on kavandatud kolme peamise etapina. Esimeses etapis koostatakse olemasoleva olukorra analüüs ning vahearuanne. Teises etapis töötatakse läbi võimalikud liikuvuse arengustsenaariumid, sealhulgas läbiva liikluse vähendamise võimalused, jalakäijate ja ratturite tingimuste parandamine, parkimise korrastamine ning ühistranspordi parem sidumine kesklinnaga.

Kolmandas etapis koostatakse lõplikud ettepanekud, skeemid ja tegevuskava. Iga etapi lõpus toimub töökoosolek tellijaga ning töö lõpus on ette nähtud avalik tulemuste tutvustus. Töö lõpptähtaeg on 30. oktoober, tulemuste avalikustamise kohta anname eraldi infot.

Kuressaare kesklinna liikuvusuuringu laiem eesmärk on toetada turvalise, ligipääsetava ja hästi toimiva linnaruumi kujunemist. Uuring loob aluse otsustele, mis puudutavad nii igapäevast liiklemist kui ka kesklinna pikaajalist arengut. Hästi läbimõeldud liikuvuslahendused aitavad muuta kesklinna kasutajasõbralikumaks kõigile liiklejatele, olenemata sellest, kas liigutakse jalgsi, jalgrattaga, ühissõidukiga, autoga või mõnel muul viisil.

Karl Sirel
taristuinsener

Ehitusreeglid muutusid: mida see kaasa toob?

1. augustil 2026 jõustusid ehitusseadustiku muudatused, mille eesmärk on muuta ehitus- ja kasutuslubade menetlused paindlikumaks, vähendada halduskoormust ning lihtsustada nii kohalike omavalitsuste kui ka ehitajate ja kinnisvaraomanike asjaajamist. Toome välja kodanikke mõjutavad olulisemad muudatused.

Olulised muudatused puudutavad detailplaneeringu täpsustamist projekteerimistingimustega. Senisest suurem paindlikkus võimaldab suurendada hoonestusala ja ehitisealust pinda kuni 15%, muuta hoone kõrgust kuni kolme meetri võrra või üle 20 meetri kõrguste hoonete puhul kuni 15%. Samuti võib vajaduse korral muuta ehitise sügavust, näiteks maa-aluse varjendi rajamiseks, korruste arvu ning ehitist teenindavate abihoonete arvu. Lisaks ei pea detailplaneeringu täpsustamisel enam tegema avatud menetlust, mis lühendab oluliselt menetlusaega.

Ehitusseadustikku on lisatud punkt, et projekteerimistingimused võib anda ka sellistele ehitistele, mille puhul seadus seda otseselt ei nõua. Seda aga vaid juhul, kui taotleja ise soovib projekteerimistingimuste väljastamist.

Ehitusseadustiku muudatustega lihtsustati elektripaigaldiste rajamist: kui uus elektripaigaldis läbib kahte või enamat kinnisasja, on projekteerimistingimused edaspidi vajalikud üksnes ehitusloakohustusliku ehk üle 35kV maakaabli või õhuliini rajamisel.

Samuti muudeti ehitisregistris ehitiste käsitlemist. Kui seni võis funktsionaalselt koos toimivat ehituslikku kompleksi menetluses käsitleda ühe ehitisena, siis edaspidi tuleb kõik ehitusseadustiku lisas loetletud ehitised esitada eraldi ehitistena. Ühe ehitusprojektiga kavandatud ehitised tuleb esitada ühe taotlusega, kuid eraldi ehitistena nii, et igale ehitisele tekib oma ehitisregistri kood.

Puurkaevude rajamiseks ei ole enam vaja taotleda puurkaevu või puuraugu asukoha eelnevat kooskõlastamist, vaid kohe saab esitada ehitusloa taotluse või väiksema tootlikkusega puurkaevude ja -aukude puhul ehitusteatise.

Alla 20 m² ehitisealuse pinnaga ja kuni 5 meetri kõrguste mitteelamute ehitamiseks ei ole enam vaja ehitusteatist esitada.

Ühe olulise muudatusena pikeneb ehitusteatise kehtivusaeg kahelt aastalt neljale aastale.

Ehitusseadustiku lisadesse lisati mitmeid seni käsitlemata ehitisi. Nende hulka kuuluvad näiteks sõnniku- ja silohoidlad, kuivatid, punkerhoidlad, energiasalvestusüksused, kalapääsud, üle 20 m² basseinid ja vesiviljelusbasseinid ning asfalditehased. Samuti muudeti lisatabelis hoonete liigitust – tabeli ülemine liigitus hõlmab nüüd ainult üksikelamuid, suvilaid ja kahe korteriga elamuid, kõik ülejäänud hooned kuuluvad menetlusliigi määramisel alumise tabeliosa järgi, seega näiteks kortermajade rekonstrueerimiseks on edaspidi vaja luba.

Üle 60 m² ehitisealuse pinnaga üksik- ja paariselamute puhul asendati kasutusloa taotlus kasutusteatisega. Praktikas ei ole see siiski veel taotlejate jaoks märkimisväärset lihtsust toonud, sest ehitamise dokumenteerimise nõuded on jätkuvalt samad. Küll aga ei ole enam riigilõivu tasumise kohustust.

Märkimisväärsed muudatused puudutavad ka vanemate hoonete seadustamist. Enne 1. juulit 2015 ehitatud hoonete seadustamise eelduseks on nende ohutus.

Muudeti ka riigilõivuseadust. Kaotati senine 500-eurone riigilõiv seadustamata hoonete ehitisregistrisse kandmisel. Edaspidi tuleb tasuda üksnes kasutusloa taotlusega seotud riigilõiv juhul, kui kasutusluba on konkreetse hoone puhul nõutav. Samuti vähenes elamut teenindava loakohustusliku abihoone riigilõiv 250 eurolt 150 eurole.

Kokkuvõttes teevad seadusemuudatused ehitusvaldkonna regulatsiooni paindlikumaks ning vähendavad mitmel juhul nii menetlusaega kui ka taotlejate kulusid, kuid samas on ka muudatusi, millega halduskoormust suurendatakse eelkõige lisasse märgitud ehitiste näol.

Piret Kuldsaar
ehituslubade spetsialist

1 KÜSIMUS

Milline roll on uuel üldplaneeringul Saaremaa ettevõtluse ja majanduse tuleviku kujundamisel?

Maria Reimal
vanemarhitekt

Koostatav üleriigiline planeering „Eesti 2050“ annab võimaluse vaadata Saaremaa arengule senisest kaugemale. Oluline on küsimus, kuidas pikaajalised eesmärgid jõuavad päriselt valla ellu ja ruumi. Siin muutub oluliseks Saaremaa valla koostatav uus üldplaneering. Üldplaneering ei ole ainult maakasutuse kaart. See on kokkulepe, kuhu ja millistel tingimustel saavad tulevikus tekkida kodud, ettevõtted, tootmine, taristu ja muu vajalik. Seetõttu mõjutab see otseselt ka seda, milline saab olema Saaremaa ettevõtluskeskkond näiteks 15 aasta pärast.

Kui tahame Saaremaale uusi investeeringuid ja töökohti, tuleb neile võimalus luua juba täna. Meie tugevused on mereline asukoht, loodus, hea elukeskkond, tugev identiteet, turism, meretraditsioonid ning võimalus kasutada järjest rohkem puhast energiat. Seetõttu võiks eesmärk olla mitte lihtsalt rohkem ettevõtteid, vaid rohkem kõrge lisandväärtusega ettevõtlust. Potentsiaali on meretööstuses ja sinimajanduses, toiduainete ja puidu väärindamises, taastuvenergia kasutamises ning teadmistepõhistes teenustes. Need tegevused vajavad aga ruumi – sobivaid asukohti, head taristut, elektrivõimsust ja toimivaid ühendusi.

Üldplaneeringu roll on tagada, et ettevõtluseks sobivaid alasid kavandatakse piisava paindlikkusega, sest vastasel juhul võib investeeringute toomine Saaremaale tulevikus osutuda keeruliseks.

Kuidas võiks välja näha tulevik?

Üldplaneeringu koostamisel tasub vaadata ettevõtlus- ja tootmisaladele mitte ainult tänaste vajaduste, vaid ka järgmise 10–20 aasta pilguga. Me ei tea täna täpselt, millised ettevõtted või tehnoloogiad selle aja jooksul Saaremaale jõuavad. Saame planeerida piisavalt paindlikult, et sobiva investeeringu saabudes ei tuleks hakata kõigepealt ruumi otsima. Oluline on ka see, et ettevõtluse areng ei koonduks ainult Kuressaarde. Saaremaa tugevus võiks olla eri piirkondade spetsialiseerumine. Kuressaare võiks olla teadmiste, teenuste ja innovatsiooni keskus, samal ajal kui sobivates maapiirkondades saavad areneda tootmine, toidumajandus, merendusega seotud tegevused, puidu väärindamine ja muu ettevõtlus.

Üldplaneeringu ülesanne on aidata need võimalused omavahel siduda. Ettevõtlusmaa määramisest üksi ei piisa. Kui puudub korralik tee, elektrivõimsus, vesi ja kanalisatsioon või kiire andmeside, ei ole tegemist tegelikult valmis ettevõtluskeskkonnaga. Seetõttu tuleb üldplaneeringu koostamisel vaadata maakasutust ja taristut ühe tervikuna.

Kus on või saab tulevikus olema piisavalt elektrivõimsust? Millised piirkonnad on logistiliselt hästi ühendatud? Kus on sadama lähedus ettevõtluse jaoks oluline? Kus on võimalik tootmist arendada nii, et see sobib kokku elukeskkonna ja looduskeskkonnaga? Need ei ole ainult tehnilised küsimused. Need mõjutavad otseselt seda, kui atraktiivne on Saaremaa ettevõtjale ja investorile. Taastuvenergia arenguga kaasneb Saaremaale palju võimalusi, kuid oluline on vaadata kaugemale sellest, kui palju elektrit toodetakse. Küsimus on ka selles, mida me selle energiaga Saaremaal teha saame. Puhas ja konkurentsivõimeline energia võiks anda aluse uutele tootmisettevõtetele, energiasalvestusele ja teistele tulevikumajanduse lahendustele. Seetõttu võiks üldplaneeringus mõelda ka sellele, kus võiksid paikneda energia väärindamise ja energiamahuka ettevõtluse jaoks sobivad piirkonnad. Samas tuleb säilitada tasakaal. Saaremaa loodus ja maastikud on meie oluline väärtus ning osa sellest elukeskkonnast, mille pärast inimesed siia tulevad ja siin elavad. Majandusareng ja keskkonnahoid ei pea olema vastandid. Hea planeerimise üks ülesanne on leida nende vahel tasakaal. Lõpuks ei ole ettevõtluse keskmes mitte maa ega planeering, vaid inimene.

Saaremaa vajab rohkem ja mitmekesisemaid töökohti, kuid sama oluline on pakkuda inimestele põhjust siin elada. See tähendab elamispindu, head haridust, toimivaid teenuseid, kultuuri ja sporti ning võimalust ühendada Saaremaal elamine tänapäevase tööga. Ka siin on üldplaneeringul oma roll.

Saaremaa ei pea kopeerima mandri arengumudelit. Meil on võimalus kujundada oma tee – selline, kus tugev ettevõtlus, hea elukeskkond, puhas energia ja mereline asukoht toetavad teineteist. „Saaremaa 2050“ sünnib tänastes planeeringutes ja otsustes. Sellepärast on praegu õige aeg mõelda mitte ainult sellele, mida meil täna vaja on, vaid ka sellele, milleks peaksime Saaremaal ruumi jätma homme.

Kristjan Tamm
abivallavanem

Kui kaugel on üldplaneeringu menetlus?

Üldplaneeringu eelnõu on suures osas valmis nagu talvel endale eesmärgiks võtsime ja keskkonnamõju strateegilise hindamise ekspert teeb sügisel viimaseid täiendusi aruande eelnõusse. Üldplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks riigiasutustele ning arvamuse avaldamiseks kaasatavatele isikutele ja teistele asutustele veel enne aasta lõppu. Pärast kooskõlastuste ringi saab teha vallavolikogu üldplaneeringu vastuvõtmise otsuse, millega kinnitab, et üldplaneering vastab õigusaktidele ning et üldplaneering on koostatud vastavuses valla või linna ruumilise arengu eesmärkidega. Kuna kooskõlastajaid ja arvamuse andjaid on palju, saab volikogu üldplaneeringu ilmselt vastu võtta kõige varem järgmisel aastal.

Saaremaa sõjavara muuseum hoiab sõjaajalugu ja arendab laskesporti

Põripõllu külas asuv Saaremaa sõjavara muuseum on kujunenud üheks Eesti suurimaks erakogudel põhinevaks sõjaajaloo muuseumiks.

Kuigi muuseum asub Põripõllu küla aadressil, ei paikne see külas sees. Külastajaid juhatavad sihtkohta viidad Orissaare alevikus, mugavaim ligipääs on läbi Laulu tänava.

Muuseumi haldab 2007. aastal loodud mittetulundusühing Saaremaa Sõjavara Selts, mille eesmärk on Eesti ja Saaremaa sõjaajaloolise pärandi kogumine, uurimine, säilitamine ning tutvustamine avalikkusele.

Seltsi põhikogu koosneb enam kui 12 000 eksponaadist, mis kajastavad peamiselt 20. sajandi sõdade ajalugu. Muuseumi kogudes leidub relvastust, sõdurivorme, isiklikke esemeid, dokumente, fotosid, militaartehnikat ning hulgaliselt muud materjali, mis aitab mõista Eesti ja Euroopa keerulist lähiajalugu. Ekspositsioonid ulatuvad Vabadussõjast kuni Teise maailmasõja lõpuni.

Olulisel kohal on haridustegevus. Muuseum korraldab giidituure, õppeprogramme ja temaatilisi ekskursioone koolidele, noortele ning teistele huvilistele. Eksponaatide kaudu tutvustatakse ajalugu elavas ja praktilises vormis, aidates mõista sõdade mõju ühiskonnale ja inimeste igapäevaelule. Muuseumi eesmärk on kasvatada huvi ajaloo vastu ning väärtustada kultuuripärandi hoidmist.

Üheks tähtsaks tegevussuunaks on ajalooliste esemete restaureerimine ja konserveerimine. Muuseumis taastatakse eksponaate, et säilitada nende ajalooline väärtus ning anda võimalus neid eksponeerida ka tulevastele põlvkondadele.

Viimastel aastatel on restaureerimistöödesse kaasatud ka noori. Rahvusvaheliste projektide kaudu on kooliõpilased saanud spetsialistide juhendamisel osaleda eksponaatide taastamises, õppides praktilisi töövõtteid ning omandades teadmisi kultuuripärandi säilitamisest. Selline tegevus aitab siduda ajalooõpet praktilise kogemusega ja äratada huvi muuseumitöö vastu.

Saaremaa sõjavara selts teeb aktiivset koostööd teiste muuseumide, ajaloo-organisatsioonide ning rahvusvaheliste partneritega. Muuseum osaleb Eesti, Läti ja Leedu militaarajaloo pärandit tutvustavates koostööprojektides ning panustab ühise kultuuripärandi säilitamisse ja tutvustamisse laiemale avalikkusele.

Muuseumi ekspositsioon annab ülevaate Eesti 20. sajandi sõjaajaloost, tuues külastajani nii vormid, sümboolika kui ka ajaloolised dokumendid. FOTO: erakogu

Kaasaegne siselasketiir avardab võimalusi

Aasta tagasi valmis Saaremaa sõjavara seltsil kaasaegne siselasketiir, mille eesmärk on edendada laskesporti Saaremaal ning pakkuda kvaliteetseid treeningtingimusi nii noortele kui ka täiskasvanud huvilistele.

Tegemist on Saaremaa ainsa universaalse tsiviilkasutuses oleva siselasketiiruga, kus on võimalik harjutada erinevate kaliibritega tulirelvadest laskmist ning tegeleda ka taktikalise laskmisega. See annab saare elanikele võimaluse treenida aasta ringi tänapäevastes ja ohututes tingimustes.

Lasketiiru üks peamine eesmärk on noorte kaasamine laskespordi juurde. Ala arendab keskendumisvõimet, enesedistsipliini, täpsust, vastutustunnet ning ohutut relvakäsitsemist. Seltsi soov on pakkuda noortele võimalust tutvuda laskespordiga juhendajate käe all ning luua eeldused uute sportlaste sirgumiseks.

Kontakt: Margus Sinimets, 5649 3493.

Tammetõru mängud on Orissaare piirkonna armastatud traditsioon juba enam kui veerand sajandit, tuues igal aastal tamme alla kokku sajad lapsed, pered ja spordisõbrad. FOTOD: erakogu

Tammetõru mängud on Orissaare piirkonnale väga olulised

2. augustil toimusid Orissaare staadioni tamme all taas Tammetõru mängud, kus traditsiooniliselt saavad väikesed sportlased tamme all kokku iga aasta augusti esimesel pühapäeval. Tänavugi rõõmustas meid ilus suveilm ja rohke osavõtt – võistlema tuli 140 kuni 16-aastast last.

Tänavused mängud olid järjekorras juba 26. Traditsioon sai alguse üle 25 aasta tagasi ning on vahele jäänud vaid üks kord koroonapandeemia tõttu. Seetõttu on aastate jooksul vahel ka korraldajatel endal järje pidamine veidi sassi läinud.

Tammetõru mängud on eelkõige päev, kus laste liikumisrõõm on tähtsam kui võit. Igal aastal on kavas tuttavad alad – ümber tamme jooks, 30 m ja 60 m jooks, pallivise, kaugushüpe ja ringijooks. Kõik lapsed saavad oma tulemused kirja ning päeva lõpus ootavad iga osalejat diplom, medal, mullitaja ja jäätis. Paljudele väiksematele on see nende elu esimene spordivõistlus ning just see esimene spordirõõm ongi Tammetõru mängude kõige suurem väärtus.

Enam kui veerand sajandit tagasi pani Tammetõru mängudele aluse kergejõustikutreener Ilmar Kivi. Esimestel aastatel peeti võistlusi Kivide pere suvekodu karjamaal, kus osalesid sugulaste ja naabrite lapsed. Huvi kasvas kiiresti ning peagi koliti Orissaare staadionile, kus mängud toimuvad tänaseni. Nime Tammetõru mängud mõtles samuti välja Ilmar Kivi, inspireerituna Orissaare kuulsast tammest ja väikestest tublidest sportlastest.

Täna hoiavad Tammetõru mängude traditsiooni elus Kivi, Kadaksoo, Vissi ja Treieli pered. Suurim osalejate arv läbi aastate on olnud 174. Samas pole suur osalejate arv eraldi eesmärk, pigem vastupidi. Sündmusele ei tehta kunagi suurt reklaami - soovime hoida ürituse paraja suurusega, et jõuaksime kõik alad mõnusalt läbi viia ning iga laps saaks väärilise tähelepanu.

Tammetõru mängudelt on sirgunud palju tublisid noori sportlasi ning ilmselt kõige tuntum neist on Euroopa meister Johannes Erm, kes samuti omal ajal Tammetõru mängudel kaasa lõi.

Suur aitäh kõigile vabatahtlikele abilistele, osalejatele ja lapsevanematele, kes aitasid selle päeva nii toredaks muuta. Tuhat tänu ka meie toetajaile – Pritsukas, Saaremaa vald, OÜ Kräss, Premia ja Orissaare Sport.

Kohtumiseni järgmisel aastal, taas augusti esimesel pühapäeval Orissaare tamme all!

Teele Meiesaar

Kaugushüpe on Tammetõru mängude üks traditsioonilisi võistlusalasid, kus noored sportlased saavad proovile panna oma kiiruse, jõu ja osavuse. Hüppel Gustav Kivistik.

Tammetõru mängud ei tähenda ainult võistlemist. Päeva jooksul jagub tegevusi kõigile ning ühised liikumishetked toovad kokku nii lapsed kui ka lapsevanemad.

Üheksa küla jõul kasvas koolimajast kogukonnakeskus

Kavandi Kandi Selts loodi 2003. aastal üheksa küla ühistegevuse edendamiseks. Tänaseks on endisest koolimajast saanud piirkonna oluline kogukonnakeskus, kus peetakse nii tähtpäevi kui ka igapäevaseid kokkusaamisi ning mille arengusse on aastate jooksul panustanud sajad inimesed.

Kavandi Kandi Selts (Kavandi seltsimaja) on kujunenud aastate jooksul oluliseks kogukonda ühendavaks jõuks, mille juured ulatuvad aega, mil kohalikud inimesed tundsid ühist vajadust oma piirkonna elu elavdamiseks ja traditsioonide hoidmiseks. Seltsi tegevus sai alguse lihtsast, kuid südamest tulnud soovist tuua inimesed kokku – olgu selleks talgud, ühised koosviibimised või kultuurisündmused.

Enne seltsi loomist tegutses aktiivselt majas seltsing Vallimemm. Vallimemm koosnes üheksast prouast, kes hakkasid aktiivselt vana koolimaja paremaks muutma. Kõigepealt tegid nad korda ühe väikese toa, mida siiamaani hüüame memmede toaks. Kodust toodi ööpimeduse varjus, et abikaasad ei näeks, küll mööblit, värve jne, et muuta tuba õdusaks. Tänu memmede aktiivsele tegevusele sai maja uue hingamise. Peeti üksjagu tähtpäevi.

Kavandi Kandi Selts asutati 2003. aastal üheksa piirkonna küla – Kavandi, Raugu, Hindu, Randküla, Rannaküla, Võhma, Järveküla, Suur-Pahila ja Väike-Pahila – ühistegevuse hoogustamiseks. Toonase Orissaare vallavanema Raimu Aardami initsiatiivil läks seltsi esimene juht Riina Aljas külaliikumise arengukavade kirjutamise koolitusele, mille järel valmis Kavandi Kandi Seltsi arengukava ja hakati endisest Kavandi koolimajast arendama seltsimaja.

Seltsi esimesed ettevõtmised olid tagasihoidlikud, kuid tähendusrikkad. Korraldati külapäevi, ühiseid talguid ning väiksemaid kultuuriõhtuid, kus jagati lugusid, lauldi ja meenutati vanu aegu. Need sündmused lõid tugeva aluse edasiseks tegevuseks ning tõid kokku nii noored kui vanemad elanikud.

Paljude inimeste ühine töö

23 aastat on möödunud ja nii selts kui ka seltsimaja on piirkonnas au sees. Oleme seltsimaja nende aastatega väga palju paremaks teinud – majal on uus katus, elektrisüsteem on vahetatud, mitmed küttekolded on uuendatud, kõik aknad on vahetatud jne. Oleme maja juurde ehitanud uue väikese kuuri küttepuude ja inventari hoidmiseks, sest seltsimaja juurde kuuluvad kuurid läksid maamõõtmise veaga kõrvakinnistu omandisse. Kõik eelpool nimetatud tööd on tehtud projektide, valla ja kogukonna toetustega.

Seltsimaja parendamisel on nende aastate jooksul olnud väga palju abikäsi, näiteks 2005. aastal aitasid seltsimaja värvida iirlastest vabatahtlikud ja samuti koos iirlaste ning kogukonnaga ehitati seltsimaja õuele külakiik. Läks 21 aastat ja maja värvimine tuli jällegi päevakorda. Sel aastal värvisid suure osa majast Saaremaa õpilasmaleva noored koos juhendajatega. Samuti on kogukond andnud oma panuse ja annab veelgi – kui kogu maja saab värvitud, siis majavärvijate nimekiri tuleb päris pikk.

Hea meel on ka selle üle, et suvesaarlased on meie seltsimaja omaks võtnud ja alati valmis panustama: küll tööga, rahaliselt ja ürituste korraldamisega.

Seltsimajas peetakse palju traditsioonilisi üritusi – jaanipäev, jõulud, sünnipäevad, pulmad, matused, kokkutulekud jne. Hea meel on tõdeda, et aina rohkem hakkavad seltsimaja külastama noored. Peetakse klassiõhtuid, samuti sünnipäevi.

Kavandi Kandi Seltsi eestvedamisel on endisest koolimajast saanud üheksa küla ühine kokkusaamiskoht ja kogukonnakeskus. FOTO: Krista Riik

Mis hoiab meie kogukonda koos?

Kavandi kandi tugevus peitub inimestes ja ühistes tegevustes ning tahtes oma piirkonda elavana hoida. Liidab ka teadmine, et pärast meid tulevad samuti põlvkonnad, kellele on vaja kooskäimiskohta. Ühtekuuluvustunne, vastastikune hoolimine ja soov panustada oma kodukoha arengusse seovad.

Olete kõik oodatud meie kihelkonna värvides aiaga kollasesse seltsimajja. Tule lihtsalt külla või korralda majas omale üks tore kokkusaamine või tähista mõnd olulist elusündmust!

Aarne Põlluäär
Krista Riik

	Avaaktuste kellaajad	Avaaktuste toimumiskoht	Märkused
Aste põhikool	9.00	Aste põhikool	
Kaali kool	15.00	kooli saalis	
Kuressaare ametikool	9.00	kooli aula (ruum K-202), Kohtu 22 Kuressaare	
Kuressaare Hariduse kool	10.00	kl 10 esimeste klasside aktus aulas 11.15 klassijuhatajatunnid kõigile kl. 12 rongkäigu algus kooli eest aktusele lossihoovi	
Kuressaare Nooruse kool	10.00	2.–8. klassi aktus koolimaja ees	
	11.00	9. klassi aktus kooli aulas	
	12.00	1. klassi aktus kooli aulas	
Kuressaare täiskasvanute gümnaasium	12.00	kooli aulas, Garnisoni 16	
Kuressaare vanalinna kool	10.00	1. ja 9. klass	Kuressaare kultuurikeskus
	12.00	2.–8. klassid	Kuressaare kultuurikeskus
Kärla põhikool	10.00	Kärla rahvamaja	
Leisi kool	9.00	Leisi kooli aula	
Luce kool	11.00	Luce kool, Tallinna 12	
Lümanda põhikool	9.00	aktus toimub Lümanda Maja saalis	Kooliaasta algab 1. septembril 2.–9. kl õpilastele kell 8.15
Lümanda põhikool, Kihelkonna tegutsemiskoht	11.00	Kihelkonna koolimaja	
Muhu põhikool	10.00	Muhu põhikooli saal	
Orissaare gümnaasium	9.00	Orissaare	
Orissaare gümnaasium, Laimjala tegutsemiskoht	15.00	Laimjala	
Orissaare gümnaasium, Pöide tegutsemiskoht	10.30	Tornimäe	
Pihtla kool	10.00	Kooli aula	
Ruhnu põhikool	12.00		
Saaremaa gümnaasium	12.00	Ilusa ilma korral koolimaja ees, kehva ilma korral kooli aatriumis	
Saaremaa toetava hariduse keskus	9.00	Suur-Põllu õppehoones	
	11.00	Kallemäe õppehoones	
Salme põhikool	9.00	avaaktus toimub Salme põhikooli II korruse fuajees	
Valjala põhikool	9.00	Valjala põhikoolis	
TalTech Kuressaare kolledž	9.30	meretehnoloogia kompetentsikeskuse suur saal C213	Aktus toimub õppenädala alguses ehk 31. augustil

Täpsem info ja võimalikud muudatused kooli kodulehel.

Saaremaa valla toetused hariduses ja huvihariduses

Ranitsatoetus

Saaremaa vallavalitsus maksab kõigile Saaremaa valda registreeritud elukohaga peredele, kelle laps alustab õpinguid Saaremaa vallas asuva kooli esimeses klassis, 200 euro suurust ranitsatoetust. Ranitsatoetuse taotlusi saab esitada kuni 10. septembrini haridusteenuste haldamise süsteemis ARNO. Toetus makstakse välja septembrikuu jooksul pärast seda, kui kool on kinnitanud lapse õppima asumise andmed Eesti Hariduse Infosüsteemis (EHIS).

Ranitsatoetuse maksmise eeldus on, et perel puuduvad lasteaiakoha kasutamisega seotud võlgnevused.

Huviharidustoetused:

- Saaremaa valla elanikena registreeritud peredele, kelle lastest õpib ühes valla hallatavas huvikoolis rohkem kui üks laps, vähendatakse koolile esitatud kirjaliku avalduse alusel teise lapse eest tasutavat õppetasu 50% võrra ning kolmas ja järgnev laps vabastatakse õppetasu maksmisest 100% ulatuses. Lisaks on huvikooli direktoril võimalik lapsevanema põhjendatud avalduse alusel vabastada õppetasust ka erandjuhtudel (näiteks vigastus, vahetusõpilaseks minek jne).
- Toimetulekuraskustes pered saavad taotleda ühe huviringi tasu katmist kuni 50 euro ulatuses kuus. Toetus on mõeldud peredele, kelle perekonna eelmise kolme kuu keskmine netosissetulek pärast eluasemekulude, ülalpidamiskohustuste täitmiseks makstud elatise ja eluasemelaenu kulude mahaarvamist on väiksem kui riiklikult kehtestatud kahekordne toimetulekupiir (440 eurot) pereliikme kohta. Taotlust menetlevad valla haridus- ja noorsootööosakond ning sotsiaalosakond. Huvihariduse ja huvitegevuse pakkujad saavad suunata lapsevanemaid antud võimalust kasutama, sest vald arveldab iga kuu otse teenusepakkujaga. Taotluse saab esitada lapsevanem vallavalitsuse iseteeninduskeskkonnas (iseteenindus.saaremaavald.ee).
- 7-19-aastaste laste ja noorte huvihariduses ning huvitegevuses osalemiseks on võimalik taotleda transpordikulude hüvitamist, kui huvialaga tegelemise koht on elukohast kaugemal kui 5 km. Transporditoetust saab taotleda neli korda aastas, esitades taotluse 5. detsembriks, 5. märtsiks, 5. juuniks ja 5. septembriks eelneva kolme kuu jooksul tehtud transpordikulude eest. Kehtiva korra leiab valla kodulehelt huvihariduse teema alt ja taotluse saab esitada Saaremaa valla iseteeninduskeskkonnas (iseteenindus.saaremaavald.ee).
- Taotlusi on võimalik esitada ööpäev läbi iseteeninduskeskkonnas (iseteenindus.saaremaavald.ee) ja pärast 5. septembri kella 23.59 toetuse taotlusi enam esitada ei saa.
- Taotlejal tuleb kontrollida, et taotluse esitamise kohta on saabunud kinnitus taotleja e-posti aadressile. Toetuse määramisel peab lapse olema kinnitanud Saaremaa valla huvihariduse registris huviringi nii lapsevanem kui ka ringijuhendaja. Lapsevanemal tuleb huviregistri lapsevanema vaatest „Minu huviringid“ lapse andmete juurest alla laadida ja taotluse juurde lisada osalemiskordade arvu tõend.
- Peredele makstakse 0,1 €/km kohta, kuid mitte rohkem kui 40 € kuus, kui huvialaga tegelemise koht on elukohast kaugemal kui 5 km. Hüvitamisele kuuluvad isikliku sõiduvahendi ja/või ühistranspordi piletite kulud. Isikliku sõiduvahendi kulud hüvitatakse juhul, kui elukoha ja huvialaga tegelemise koha vahel puudub regulaarne või huviala korraldusega sobiv ühistranspordiliin. Nõutud ei ole kuludokumentide esitamine, kuid taotlusesse tuleb märkida arve numbrid ja summad. Mitme õppuri transpordikulude hüvitamiseks tuleb esitada ühistaotluse vorm.
- Eelmises (märts-mai) taotlusvoorus maksti toetust 257 huvitegevuses osalevale lapsele kokku summas 21 712 eurot.

Paljud Saaremaa valla koolide huviringid on õpilastele tasuta, tasuliste teenuste puhul on koolidel, erahuvikoolidel ja -spordiklubidel ka mitmesuguseid soodustusi, mida tasub uurida juba konkreetsest koolist.

Majutustoetus õpilastele:

Gümnaasiumi päevases õppevormis ja põhikooli järel kutseõppeasutuses õppiv kuni 20-aastane õpilane saab taotleda majutuskulude hüvitist.

Hüvitist makstakse tingimusel, et õpilase elukoht on rahvastikuregistri andmetel Saaremaa vallas ning elukohast ei ole võimalik sõita iga päev kodu ja kooli vahet. Riigigümnaasiumi õpilaste majutuskulude hüvitamine toimub õppeasutuse kaudu.

Majutuskulud hüvitatakse õppeperioodil (september-juuni) ehk kuni 10 kuud aastas. Taotlemiseks tuleb alla 18-aastase õpilase esindajal või täisealisel õpilasel esitada iga õppeaasta alguses taotlus, millele lisatakse kehtiva üürilepingu või majutuskokkuleppe koopia.

Majutuskulusid hüvitatakse kuludokumentide alusel. Pärast majutuskulude hüvitamise kohta positiivse otsuse saamist saab igal kuul kuludokumendid esitada Saaremaa vallavalitsusele e-posti aadressile **vald@saaremaavald.ee** või aadressile Tallinna 10, Kuressaare.

Kalendrikuu 20. kuupäevaks laekunud taotlused makstakse välja samas kalendrikuus, hilisemad taotlused kuuluvad hüvitamisele järgmises kalendrikuus.

Majutuskulude hüvitamise piirmäär ühes kalendrikuus on 70 eurot. Kui majutuskohaks on riigile või omavalitsusele kuuluv õpilaskodu, siis arvestatakse kuludest omaosalusena maha 20 eurot kuus.

Taotlusi saab esitada Saaremaa valla iseteeninduskeskkonnas.

Lisainfo ja -abi Saaremaa valla haridus- ja noorsootööosakonnast: **anne.poder@saaremaavald.ee**, tel 5887 6450; **lindia.lallo@saaremaavald.ee**, tel 452 5069.

Saaremaa valla territooriumil tegutsevate statsionaarse õppega koolide koolipäeva algusajad alates 1. septembrist 2026

Haridusasutus	Koolipäeva algus
1. Aste põhikool	8.30
2. Kaali kool	8.30
3. Kihelkonna kool	8.30
4. Kuressaare Hariduse kool	8.30
5. Kuressaare Nooruse kool	8.30
6. Kuressaare vanalinna kool	8.30
7. Kärla põhikool	8.25
8. Laimjala kool	9.00
9. Leisi kool	8.25
10. Luce kool (erakool)	8.45
11. Lümanda põhikool	8.15
12. Mustjala kool	8.30
13. Orissaare gümnaasium	8.45
14. Pihtla kool	8.30
15. Pöide kool	8.45
16. Saaremaa toetava hariduse keskus Kuressaare Suur-Põllu tn õppekoht Kallemäe õppekoht	9.00 E 9.30, T-R 8.30
17. Salme põhikool*	8.00*
18. Valjala põhikool	8.55

*Salme põhikooli hoolekogu nõustus koolipäeva algusajaga kell 8 ainult 2026/2027. õppeaastaks.

Riigikoolide koolipäeva algusaja kooskõlastab haridus- ja teadusministeerium. Saaremaa gümnaasium ja Kuressaare ametikool on esitanud taotluse koolipäeva alguskellaajaks 8.30.

Pane tähele! Kooliaasta algusega muutub ka liiklusrütm

Algamas on uus kooliaasta ja nagu muutub igapäevaste tegemiste rütm, on seda tunda ka liikluses.

Selleks, et kooli ja koju jõudmine oleks turvaline, saab igaüks anda oma panuse.

- **Lapsevanematel** soovitame lapsega koos enne kooliaasta algust koolitee läbi jalutada ja teed ületades harjutada koos hindama, millal on seda ohutu teha. Koos õpitu jääb alati paremini meelde.
- **Autojuhtidel** palume varuda kooli alguses lisaaega, kuna liiklusrütm on kooli alguse tõttu taas muutumas. Andke endale aega, et sellega kohaneda ja püüdke meeles hoida, et liikluses võib kannatamatusest juhtuda pöördumatuid olukordi.
- **Jalakäijatel** tuleb liikluses olla tavapärasest veelgi tähelepanelikum, jätta nutiseadmed ja kõrvaklapid valju muusikaga kõrvale.
- **Jalgratturitel** oleks hea meeles pidada, et iseseisvalt võib sõiduteel liigelda alates 10. eluaastast, st olemas peab olema jalgratta juhiluba. Alla 16-aastastel on kohustuslik kanda kiivrit. Kontrollige kindlasti üle ka oma jalgratta tehniline seisund ja olge liikluses tähelepanelikud ilma kõrvaliste tegevusteta.

Esimestel koolipäevadel aitavad lastel turvalistelt kooli jõuda ka haridusasutuste ümbruses ülekäiguradade juures politseiametnikud, abipolitseinikud ja vabatahtlikud.

Kuressaare politseijaoskond

Algab huvitegevuse hooaeg

Uue õppeaastaga hakkavad taas tööle ka huvikoolid ja -ringid. Paljudes lastevanemates tekitab see küsimusi, kas ja millise huvitegevusega minu laps end siduma peaks.

Tutvuge valikuga ja leidke sobiv tegevus lapsele või endale Saaremaa valla huviharidusregistrist **https://saaremaa.huviregister.ee**, kus on välja toodud kõik võimalused: õpperingid, toimumise ajad, juhendajad, osalemise tasud, huviringide tegevuste sisukirjeldused jm oluline info.

Lapsevanemale on tähtis, et lapse andmed tuleb üle vaadata ja kinnitada igal õppeaastal, seejärel on võimalik last ringidesse lisada. Lapsevanem saab registri kaudu infot ringides ja tundides toimunud tegevuste kohta ning vajadusel kontrollida ka lapse osalemist.

Mida täpsem on registrisse kantud info, seda kiiremini ja paremini saavad osapooled infot ja andmeid vahetada, sh toetustega tegelda või lapsevanem juhendajaga suhelda.

Rohkem infot ja abi saab küsida Saaremaa valla haridus- ja noorsootööosakonnast: **anne.poder@saaremaavald.ee**, tel 452 5064.

Anne Põder
hariduse ja noorsootöö peaspetsialist

2026/2027. ÕPPEAASTA KOOLIVAHEAJAD:

- I vaheaeg: 26. oktoober 2026 – 1. november 2026
- II vaheaeg: 21. detsember 2026 – 3. jaanuar 2027
- III vaheaeg: 22. veebruar 2027 – 28. veebruar 2027
- IV vaheaeg (v.a 12. klass): 12. aprill 2027 – 18. aprill 2027
- V vaheaeg (v.a lõpuklassid): 9. juuni 2027 – 31. august 2027

TUNNUSTUSÜRITUSTE KUUPÄEVAD:

- 8.10.2026 – Saare maakonna haridustöötajate tänuüritus, kus tunnustatakse haridusvaldkonna töötajaid.
- 20.10.2026 – Saare maakonna täiskasvanuhariduse tänusündmus, kus tunnustatakse aasta õppijat, aasta koolitajat, aasta õpitegu ja aasta õppijasõbralikku tööandjat.
- 9.06.2027 – vallavanema tunnustusvastuvõtt kooliaasta parimatele (tunnustatakse kooliaasta parimaid õppureid, lõpetajaid ja juhendajaid, kes on silma paistnud suurepäraste saavutuste, sihikindla töö ja eeskujuliku suhtumisega. Samuti antakse üle kaheksa haridusvaldkonna stipendiumi. Parimate õpilaste nimekirja esitavad koolid vastavalt haridus- ja noorsootööosakonna ette antud kohtade arvule).

SAAME TUTTAVAKS

Salme põhikooli direktor Kristel Sõrm

Kui Saaremaa Teatajas tutvustatakse uusi valla töötajaid, siis olen mina selles rubriigis ilmselt veidi erandlik juhtum – Saaremaa vallavalitsuse mõistes olen juba peaaegu veterantöötaja. Kaheksa aastat vallavalitsuses on andnud mulle võimaluse tegeleda väga erinevate teemadega ning viimased viis aastat juhtida kultuuri- ja spordiosakonda.

Nüüd tundsin, et on õige aeg võtta vastu uus väljakutse. Septembris vahetan vallamaja Salme koolimaja vastu ja alustan tööd Salme põhikooli direktorina. Ootan seda suure põnevusega, aga tunnistan ausalt, et natuke ärevust on ka. Uus valdkond, uus meeskond ja suur vastutus – oleks ilmselt kummaline, kui üldse ei pabistaks.

Juhina olen aastatega üha rohkem veendunud, et ükski hea organisatsioon ei sünni ainult korralikest dokumentidest, plaanidest ja Exceli tabelitest. Kõige olulisemad on inimesed ja see, kuidas nad ennast oma töökohal tunnevad. Minu jaoks on oluline, et töökohas oleks hea sisekliima, inimesed tunneksid, et neid kuulatakse ja väärtustatakse ning hommikul saaks tööle minna hea tujuga. Suur osa sellest sõltub juhtimiskultuurist.

Seetõttu on mul Salmele minnes üks üsna lihtne loogika: kui koolis töötavad rõõmsad ja motiveeritud õpetajad, on seal hea olla ka lastel. Kui lastel on koolis hea, on õnnelikud ka nende vanemad. Kui kool on koht, kuhu tahetakse tulla, võidab sellest terve kogukond.

Ma ei lähe Salmele valmis vastuste ja suure muudatuste nimekirjaga. Kõigepealt tahan kuulata, vaadata ja aru saada, mis on juba hästi ning mida saame koos veel paremaks teha. Loodan, et kaheksa vallamajas veedetud aastat tulevad selles töös kasuks – ja küllap tuleb kasuks ka oskus säilitada huumorimeel, sest ilma selleta ei saa vist hästi hakkama ei vallamajas ega koolimajas.

Haridusasutuste arendusnõunik Viktoria Bubukin

Olen pärit Kuressaarest ja enamuse elust ka siin elanud. Õppinud olen Kuressaare gümnaasiumis, Kuressaare ametikoolis ärikorraldust, Tallinna majanduskoolis ärijuhtimist spetsialiseerumisega turundusele (magistrikraadiga võrdsustatud rakenduslik kõrgharidus) ja nüüd hiljuti Tallinna Ülikoolis andragoogikat (magistrikraad). Mulle on omistatud täiskasvanute koolitaja kutse, 7. kutsetase ning olen Eesti Andragoogide Liidu tegevliige.

Minu töökogemus haridusvaldkonnas hõlmab nii koolituste ja arenguprogrammide väljatöötamist kui ka nende elluviimist. Töötasin ligi neli aastat Kuressaare Nooruse kooli koolituskeskuses Osilia ja veel ligi neli aastat Tallinna Ülikooli haridusteaduste instituudi haridusinnovatsiooni keskuses erinevate ametinimetustega (kõrgkoolididaktika arendaja, haridusprogrammide arendusjuht, koolitusjuht). Mul on ulatuslik kogemus koostööprojektide ja rahvusvaheliste tegevuste korraldamisel. Näiteks osalesin Tallinna Ülikooli projekti „Ukraina kutseharidussüsteemi reformi toetamine Žõtomõris“ raames mikrokraadi intensiivõppenädalate ettevalmistamisel ja korraldamisel Ukraina kutsekoolide juhtidele, vastutades nii tegevuste planeerimise, logistika kui ka partnerlussuhete toimimise eest. Olen korraldanud Tallinna Ülikooli haridusinnovatsiooni ja juhtimise mikrokraadi neljale erinevale rahvusvahelisele grupile.

Olen töötanud eri osapooltega avalikus, era- ja kolmandas sektoris. See kogemus on andnud mulle hea koostööoskuse ning süsteemse vaate organisatsioonide ja võrgustike arendamisele. Pean enda tugevusteks head suhtlemisoskust, analüütilist mõtlemist, algatusvõimet ja vastutustunnet.

Vabal ajal meeldib mulle reisida, kuulata muusikat ja viibida looduses. Üsna tihti rahustan ajutegevust muru niitmise ja aiamaal rohimisega, kus tehtud töö tulemused on kohe silmaga näha. Aeg-ajalt jõuan ka jõusaali, kus tehtud töö tulemused küll kohe näha ei anna.

Viktoria Bubukin töötab haridus- ja noorsootööosakonnas alates 3. augustist.

Orissaare gümnaasiumi direktor Karin Lember

Olen pärit Saaremaalt, kooliteed alustasin Salme algkoolis, seejärel õppisin Orissaares. Olen lõpetanud Tallinna Ülikooli esmalt infoteaduse erialal ning hiljem sotsiaalpedagoogika ja lastekaitse erialal.

Viimased 15 aastat olen töötanud haridusvaldkonnas, algul ühes suures Harjumaa koolis tugikeskuse juhina, hiljem olles koolipidaja rollis töötades Tallinna linnavalitsuses ametnikuna, kus minu ülesanne oli koordineerida kaasava hariduse valdkonda Tallinna koolides. Nüüd aga otsustasin võtta vastu uue väljakutse asuda juhtima Ida-Saaremaa piirkonna kolme ühendatavat kooli.

Peres on kolm last, kaks neist juba täiskasvanud, kolmas veel koolieale. Vabal ajal meeldib meile perega ühiselt aega veeta: koos reisida, looduses käia või maakodus toimetada.

Kärla kool uue õppeaasta eel

Koolirõõmu väljendus kooli teaduskonverentsi virgutuspausil.

Kärla põhikool alustab 2026/2027. õppeaastat nagu eelmiseidki – 1. septembril aktusega Kärla rahvamajas. Seekord on kooliaastat alustamas 129 õpilast, neist 11 esimeses ja 19 lõpuklassis.

2026. aasta kevadel korraldati volikogu otsusega Mustjala kool ümber Kärla kooli õppekohaks. Mustjalga jäi küll õppekoha näol kooliskäimise võimalus alles, kuid sel sügisel seal õpilasi ei ole, sest õpinguteks valiti siiski Kärla või muu kool. Mustjalast ja Kihelkonnalt on Kärlale kooli ikka käidud, rohkem küll kolmandasse kooliastmesse, aga järjest enam ka alates 1. klassist. Valla transpordiosakond on lubanud õpilastranspordi graafikuid oote- ja sõiduaega vähendades ka sobivamaks kohandada, et koolipäev kaugelt tulijaile liiga pikaks ei läheks. Nii ongi meil õpilasi Kuressaarest, Kihelkonna ja Võhmani välja.

Uus õppeaasta tõotab tulla rahulikum kui eelmised. Oleme viimastel aastatel teinud olulisi muudatusi õppekorralduses ja õppekavas. Olime esimene põhikool Saaremaal, mis läks üle pikkadele tundidele, et võimaldada sügavamat õppimist.

Uuenduste aasta seljataga

Alustasime 75-minutiliste tundidega, aga muutsime need üsna kohe 80-minutilisteks nn paaristundideks, et oleks lihtsam nii õpet planeerida kui ka arvestust pidada. Oleme algusest peale analüüsinud muudatust koos õpetajatega ja küsinud tagasisidet õpilastelt. Alati on neid, kellele meeldib nii, nagu kogu aeg on olnud, aga enamik oskab hinnata pikkade tundidega kaasnevat kasu.

Kas õpilased suudavad nii kaua tähelepanu hoida? Kui vaadata, kui kaua nad suudavad oma tähelepanu ekraanidel hoida, siis on küsimus õpetaja professionaalsuses ja selles, kui palju ja kui huvitavat on õpilasel endal tunnis teha. See ongi see, mille arendamisega tuleb koolil ja õpetajatel tegelda.

Esimeses kooliastmes hakkasime rakendama üldõpetuse ja VEPA metoodikat, oleme laiendanud kujundava hindamise rakendamist. Eelmisel aastal tegime olulisi muudatusi kooli õppekavas – näiteks kujundasime ümber II kooliastme inimese- ja ühiskonnaõpetuse, lisasime ettevõtlikkuse ning arutlusõpetuse ja sellest sai kogu kooliastet läbiv ISE-ainekava.

Valikainete hulka on lisatud nii I kui II kooliastmes MATIK-ained ja koorilaul, mis annab õpilasel võimaluse valida ja samas proovida kõiki valikuid. MATIK on eestikeelne akronüüm, mis tähistab matemaatika, kunstide, tehnoloogia, inseneeria ja loodusteaduste lõimitud õpet, mille eesmärk on ühendada loovus ja reaalained praktiliseks ning eluliseks õppeks.

Algaval õppeaastal märkimisväärseid muudatusi kavas ei ole, nüüd on aeg lasta uuendustel teadlikult rakenduda ja hinnata nende mõju õppija arengule.

Uus arengukava

Möödunud õppeaasta oli kooli ja juhtkonna jaoks üsna intensiivne periood sisekaemuse mõttes. Hindasime lõppenud arengukava täitmist ja viisime läbi ulatusliku enesehindamise nii kooli, Erasmus+ akrediteeringu kui ka koolijuhi tasandil. Koolijuht sai selles protsessis esimesena Saaremaal atesteeritud. Kõige suurem kasutegur kogu protsessist oli teadmine, kuhu ja kuidas tänaseks saavutatu pealt edasi liikuda. Samuti õpetas see aeg kogutud andmeid süsteemsemalt analüüsima ja analüüsiks/mõtestamiseks aega võtma.

Me oleme juba alustanud uue arengukava koostamisega. Selle fookus saabki suunatud eelkõige õppimise ja õpetamise sisulisele protsessile: õpioskuste ja enesejuhtimise süsteemne õpetamine; õppimise tähenduslikkuse hoidmine ja tugevdamine; kvaliteetse arengut toetava tagasiside andmine.

Muudatused tehnoloogia arengus on muuhulgas juba tugevalt muutnud tänast õppijat ja tema õpimotivatsiooni, koolil ja õpetajatel tuleb järjest rohkem nuputada, kuidas laste teadmiste omandamist ja arengut tasakaalukalt ja targalt toetada.

3 MÄRKSÕNA:

- Teadlik ja tähenduslik õppimine
- Uue arengukava valmimine
- Remondiotsuse ootus

Õpetaja enesearen g on tähtsam kui kunagi varem. Seetõttu oleme kavandanud õpetajate koostööaja efektiivsemat kasutamist just koosõppimiseks.

Sel aastal tervitame oma ridades ka üht uut õpetajat – tehnoloogiaõpetust asub õpetama Märt Tammisaar. Praegu otsime veel ühte hispaania keele õpetajat (juba teist aastat valivad õpilased B-keeleks hispaania keele), ülejäänud ametikohad on täidetud.

Noore inimese kujunemisel on võtmetähtsusega perede roll ja kooli-kodu üksteist toetav koostöö. Näeme igapäevatöös, et ka vanemad on tihti segaduses ja vajavad nii teadmisi, mõistmist kui ka abi. Seetõttu jätkame „Õnneliku lapse“ programmiga, mis aitab luua selgust lapse heaolust lähtuvalt. Oleme seda siiani teinud algklasside lapsevanematele, iga aastaga proovime seda ringi laiendada. Oleme Kärla koolis tänulikud, et meil on õpilaste, vanemate ja õpetajate jaoks olemas väga töine tugimeeskond eesotsas õppejuhi ja HEVKOga, kes on ühtlasi ka koolis täiskohaga töötav Saaremaa toetava hariduse keskuse sotsiaalpedagoog. Mitmel päeval on nüüd koolis eripedagoog ja kord nädalas kunstiterapeut.

Koolijuht Sirje Ellermaa ja õpilasesinduse president Estelle Ait kooli 116. sünnipäeva kätlemistseremoonia ootel

Töörahu aasta

Algaval õppeaastal jätkuvad kindlasti Erasmus+ õpirände, peame neid õpilaste sotsiaal-emotsionaalsete oskuste arendamisel ja maailmakodanikuks kasvamisel ülioluliseks. Selleaastased sihtkohad on Kaunas Leedus (võõrustasime nende õpilasi kevadel), Zagreb Horvaatias ja Budaörs Ungaris.

Sel kevadel algasid ettevalmistustööd Kärla koolimaja remondiks. Kes meil käinud, see teab, et oleme viimasel paaril aastal teinud õpilasesõbralikke muudatusi, ümber korraldanud ruumiprogrammi ning laiendanud vaba aja veetmise ala. Meil on esmapilgul ilus, puhas ja valgusküllane, aga mured on kütte- ja ventilatsioonisüsteemidega, samuti on suur ruumipuudus individuaalõpe tundideks. Praegu käib projekteerimine ja ootame lõplikku otsust ümberehituseks.

Algavat õppeaastat võiks koolijuhi vaates kõige rohkem iseloomustada sõna „töörahu“: suuri muudatusi ei ole ette näha, juhil on ainult üks kool juhtida – on aeg minna sügavuti. Kõige rohkem rõõmu teevad sõbralikud ja õpirõõmuga õpilased.

Kui uues kavandatavas hariduse tulevikuvisioonis keskendub esimene osa inimese õpihuvile, teadmiste kasvule, oskuste arengule, võimele teha valikuid ja saavutada heaolu, siis on jätkuvalt asjakohane Kärla põhikooli lõppenud arengukavas kokku lepitud missioon: „Oleme ettevõtlik, elukestva õpirõõmuga ja ennast väärtustav maailmameistrite kasvulava“. Et iga laps saaks olla oma unistuste maailmameister.

Paraja annuse koolirõõmu sooviksin algava õppeaasta eel ka kõigile asjaosalistele: õpilastele, peredele, õpetajatele.

Sirje Ellermaa
Kärla kooli juht

Siseturvalisuse valdkonna esindajad kutsusid taasiseseisvumispäeval endale külla

20. augustil toimus Kuressaares Transvaali tänaval Kuressaare päästekomando ja politseijaoskonna ühishoone õuealal siseturvalisuse valdkonda tutvustav kogupereüritus „Siseturvalisus kutsub külla!“.

Iseseisvuse taastamise päeva puhul avanes võimalus tutvuda meie kõigi turvalisust tagavate asutuste ja nende tegemistega ning tähistada ühiselt Eesti iseseisvumise taastamise 35. aastapäeva.

Avatud uste päeval olid esindatud päästeamet (sh demineerijad) ühes Pihtla, Salme ja Karala vabatahtlike päästjatega, politseija piirivalveamet, Saaremaa vabatahtlik merepääste selts, Nasva merepääste ühing, päästeliit, Kuressaare haigla kiirabi, kaitseliidu Saaremaa malev ja naiskodukaitse Saaremaa ringkond ning Saaremaa vallavalitsus.

Üritusele tulnud said ühishoone õuel tutvuda mitmesuguste tehnikavahendite ja -varustusega. Huvilistele selgitati, kuidas igaüks saab siseturvalisusse panustada ning mida kujutab endast töö siseturvalisuse valdkonnas. Kõigil oli võimalus küsimusi esitada ja panna end proovile turvalisusega seotud tegevustes, näiteks lahendada varjumise ja evakueerimisega seotud ülesandeid, õppida õigeid päästevesti kandmise viise ja teha vahet eri tüüpi kustutitel. Samuti sai avatud uste päeval teada, milline on väikelaeva ja paadi kohustuslik varustus, kuidas käituda lõhkekeha leidmisel ja anda esmaabi ning palju muudki põnevat.

Anu Villmann
Lääne päästekeskuse kommunikatsioonijuht päästeamet

Päästjate juhendamisel said noored proovida liivakottide täitmist ja üleujutuseks valmistumise võtteid. FOTOD: Kadri Paomees

Laste seas pakkus palju elevust võimalus tutvuda lähemalt päästeautoga ja selle varustusega.

Politsei tutvustas oma töövahendeid ja andis huvilistele võimaluse neid lähemalt uurida.

Esmaabi töötoas harjutati kannatanu abistamist ning elupäästvaid esmaabivõtteid.

Huvilised said proovida ka maastikusõidukit, mida kasutatakse pääste- ja otsingutöödel.

Ekskursioon päästedepoos andis ülevaate päästjate igapäevatööst ja töötingimustest.

Politseinikud näitasid noortele kaitsevarustust ning rääkisid selle kasutamisest välitöös.

Päeva jooksul sai tutvuda operatiivsõidukite ja nende varustusega.

Toimus teine Saaremaa hariduse hooaja stardipäev

Juba teist aastat toimus traditsioonilise hariduskonverentsi asemel vabamas vormis Saaremaa hariduse hooaja stardipäev, mis tõi kokku ligi 60 haridustöötajat.

Stardipäev toimus 26. augustil Kuressaare Hariduse koolis, andes õpetajatele võimaluse võtta veel enne uue õppeaasta algust hetk iseendale, kohtuda kolleegidega, jagada kogemusi ja saada inspiratsiooni huvitavatest töötubadest, mis toetavad igapäevast tööd. Akude laadimiseks said osalejad valida 15 töötoa vahel. Lisaks õpetajatele osalesid stardipäeval ka tugispetsialistid, koolijuhid, teised haridustöötajad ja kokad.

Stardipäeva seminarid, töötoad ja arutelud võtsid fookusesse õpetaja, pakkudes värskeid teadmisi uute metoodikate praktiseerimiseks õppe- ja töökeskkonnas. Osalejad said proovida kätt mobiiltelefoniga pildistamisel. Samuti tutvuti tehisintellekti kasutamise võimalustega nutika abilisena olemasolevate tööriistade ja rakenduste kõrval. Huvilised said uurida sotsiaalmeedia loogika saladusi ning praktiliselt läbi teha ühe STEAM-õppe tegevuse. Arutleti ka lasteraamatute kasutamise praktilisi võimalusi lapse mõtlemise ja kujutlusvõime arendamisel.

Tähelepanu pöörati noorte enesekindluse toetamisele, et aidata neil teha teadlikke valikuid ja kujundada oma tee tulevikku. Osalejad said tuttavaks visuaalse lihtsustamise põhitõdedega ning uurisid loodusliku kreemi tähtsamaid koostisosi. Lisaks kavandati visuaalselt klotsitehnika näidistundi, tutvustati Erasmus+ üldhariduse õpirändeprojektide võimalusi ja hea projektitaotluse loogikat. Päeva lõpetuseks tutvuti pisikese ideemapikese abil õpilase loovust toetavate meetoditega.

Haridus- ja noorsootöö osakond tänab töötubade eestvedajaid: Anželika Toll, Pilleli Läets, Heiko Kull, Bret Paas, Marii Maamägi, Katrin Tõnisson ja Liina Otto, Triin Arva, Merilin Helm, Anne Teigamägi, Pille Tell, Sirje Ellermaa, Irena Sink, Inga Paenurm ja Ulla Herkel.

Stardipäeva avaesineja Anneli Veispak Estonian Business Schoolist kaasas osalejaid arutelusse teemal „Lood sellest, miks me kooli läksime“. Avaesineja arutles selle üle, kuidas me mäletame, et meile koolis käimise vajadust selgitada ja kes seda selgitas? Võib-olla ei selgitatudki või me lihtsalt ei mäleta; võib-olla eeldati, et kõik ju niikuinii teavad. Saime teada, et põhjused ja põhjendused on tähtsad ning nii suured kui ka väikesed tahavad teada, miks nad peavad pingutama. Hea põhjus toob pingutuse ihule lähemale.

Eelmise aasta uuendusena toimus eraldi töötuba koolide ja lasteaedade kokkadele. Selle aasta töötuba „Koolitoit kui inspiratsioon – kuidas koka töö toetab laste tervist“ keskendus tervise teemadele. Eraldi töötuba toimus ka haridusjuhtidele, mis keskendus radikaliseerimise teemadele. Juhid õppisid, kuidas reageerida juhina olukorras, kus kooli/töötaja vastu suunatakse sotsiaalmeedias anonüümne laimukampaania või rünnak ning mida teha, kui noorte identiteedikriis väljendub digikeskkonnas radikaliseerumise, küberkiusamise ja virtuaalse „kõvatamisena“.

Traditsioonilise hariduskonverentsi teise osana on tavaliselt toimunud ka õpetajate pidulik tunnustamine. Selleks toimub 10. oktoobril tänuüritus, kus tänatakse õpetajaid, kes on aasta jooksul positiivselt silma jäänud.

Viktoria Bubukin
haridusasutuste arendusnõunik

Mida näitas haridusvõrgu uuring?

Cumulus Consultingu uuring Saaremaa valla haridusvõrgu kohta ütleb, et lapsi jääb vähemaks ja senine koolivõrk ei pea demograafilisele survele vastu.

Valla praegune koolikorraldus, kus üldharidust pakutakse 13 piirkonnas, ei ole rahvastikumuutuste valguses jätkusuutlik. Uuringu põhjal peab Saaremaa vald lähiaastatel tegema otsuseid eriti väiksemate piirkondade koolide tuleviku kohta. Kõige teravamalt puudutab see Mustjala, Kihelkonna, Laimjala ja Pöide piirkonda, aga ka Pihtla ja Kaali kanti.

Kõige tõsisem näitaja puudutab sündide arvu – aastal 2020 sündis Saaremaa vallas veel üle 300 lapse, viimastel aastatel on sündide arv langenud ja on umbes 200 last aastas.

Uuringu kohaselt ei ole realistlik loota, et sündimus lähiaastatel taas varasemale tasemele tõuseb. Ka positiivsemas prognoosis võiks Saaremaa vallas sündida edaspidi umbes 230 last aastas, mitte 300. Sündide languse mõju jõuab kõigepealt lasteaedadesse, mõni aasta hiljem põhikoolidesse.

Lasteaiaealiste laste arv väheneb Saaremaa vallas järgmise viie aasta jooksul umbes 30 protsenti. Kui eelmise õppeaasta alguses oli 1,5–6-aastaseid lapsi 1567, siis positiivsema stsenaariumi korral võiks see arv pikemas vaates jääda umbes 1300 juurde. Kõige mustema stsenaariumi korral võib lasteaiaealiste arv langeda 1000 lapse tasemele.

Põhikooliealiste laste arvu kiirem kahanemine algab umbes viie aasta pärast ja kümne aasta vaates võib lapsi olla vallas 500–700, halvemal juhul isegi 800 võrra vähem. Gümnaasiumiealiste seas on pilt veidi parem ja püsib järgmisel kümnendil enam-vähem praegusel tasemel.

Piiratud ressursside olukorras ei ole võimalik tagada igas piirkonnas pikas vaates sama head haridusteenust. Küsimus ei ole vaid rahas – pole ka kvalifitseeritud õpetajaid, tugispetsialiste ega võimalusi tagada igas koolis mitmekesist huvitegevust ja nüüdisaegset õpikeskkonda.

Cumuluse koostatud rahvastikuanalüüs ja teenusvajaduse prognoos ei ole valmis tegevusplaan, vaid otsuste tegemise lähtekoht. Lõplikud otsused eeldavad edasisi arutelusid, nii volikogus kui ka kogukondadega. (ST)

Koolivõrk ei pea demograafilisele survele vastu. FOTO: Freepic

Iga laps vajab eakaaslaste seltskonda ja võimalusi koos õppida. Samal ajal näitavad rahvastikuprognoosid, et haridusvõrgu senisel kujul jätkamine muutub järjest keerulisemaks. FOTO: Freepic

Haridusvõrk vajab julgeid otsuseid

Saaremaa haridusvõrk vajab julgeid otsuseid, demograafiliste langustrendide tuules ei tohi kannatada meie laste hariduse kvaliteet.

Sulge silmad ja kujuta ette: 1. septembril kõlavad koolides tuttavad koolikellad ja valmistutakse aktusteks. Meeleolu on pidulik. Esimese klassi aktus on kohe algamas. Ava nüüd silmad ja hea kui näed ühtainust last, kes kõnnib koos õpetajaga oma kohale, et võtta istet tühjas saalis. Võib tunduda, et ma liialdan, aga kahjuks mitte. See on meie lähiaja reaalsus.

Mõni aasta tagasi räägiti koolivõrgu korrastamisest kui ametnike kinnisideest või mingist Exceli-tabeli reast. Täna oleme jõudnud seisu, kus emotsioonid põrkuvad vankumatu demograafilise reaalsusega. Asi pole enam poliitilises tahtes või eelarve kärpimises. Paraku teevad arvud statistikas meid aina nukramaks. Praegune koolivõrk on ehitatud ajal, kui Eestis sündis üle 25 000 lapse aastas, eelmisel aastal statistikaameti andmetel vaid 9240.

Mida tähendab 200 last meie haridusvõrgus?

Ajalooliselt on ränne tühjendanud eelkõige Kesk- ja Ida-Eesti väikekohti, kuid siseministeeriumi rahvastiku toimingute osakonna andmete register näitab, et saared ei ole siin mingi erand. Sageli on mõeldud, et saari kaitseb nende eripära - meri loob oma rütmi ja tugev kogukonnatunne hoiab elu käimas ka siis, kui mandril tormab. Jah, ajaloos on olnud Saaremaal sündide arv märksa suurem, ulatudes 1980. aastate lõpus ja 1990. aastate alguses ligikaudu 700 sünnini aastas. Täna me kahjuks ei erine ülejäänud Eestist üldse: 2025. aastal registreeriti kogu Saaremaal vaid 211 lapse ja naabersaarel Hiiumaal kõigest 50 lapse sünd. Hea oleks, kui me suudaksime hoida vähemalt seda 200 lapse piiri. See tähendab, et umbes viie kuni kuue aasta pärast jõuavad koolidesse aastakäigud, mis on ligi kolmandiku võrra väiksemad kui praegused põhikooli lõpetajate klassid.

Ajalooliselt alustab suurusjärk 60–65% meie maakonna lastest oma kooliteed Kuressaares. See jätab meile kogu ülejäänud maapiirkonna peale kokku vaid umbes 70 last. Kui paigutame need lapsed Saaremaa eri piirkondade koolidesse, saamegi esimesed klassid, kus õpib 1–3 õpilast. Mõnda majja ei jagu aga tulevikus mitte ühtegi last, sest lapsevanemad on teinud oma otsused, kas pere liikumistest ajendatult või mõne muu valiku pealt.

See on valus ja inimlik mure igale vanemale ning paneb küsima: kas minu laps saab üldse tunda, mis on mudilaskoor, klassiekskursioon või vahetunni jalgpallilaking, kui tal puuduvad eakaaslased? Kui klassis on ainult üks poiss või tüdruk või neid on kooliastmete peale liiga vähe, siis on keeruline leida endale sarnase mõtlemisega või huvidega kaaslast. Suurema koosseisuga klassis on võimalik puutuda kokku väga erinevate käitumiste, kultuuritaustadega, aga ka iseloomudega. Üksindus koolipingis on lapsele sama valus kui üksindus vanaduspõlves.

Kodulähedane kool on väärtus, mida ei saa alahinnata. See annab lapsele ja perele turvatunde. Kuid inimlik mõõde tähendab ka lapse tulevikule mõtlemist. Kui koolis on liiga vähe õpilasi, ei ole meil lihtsalt võimalik pakkuda neile täisväärtuslikku ja kaasaegset haridust. On ju ka piirkondi, kus lasteaias on lapsi, aga kooli jõuavad nad sinna, kus nähakse lapse jaoks tulevikuvaateid ja -võimalusi.

Analüüs ja ettepanekud

Ükski tasemel füüsika-, keemia- või võõrkeeleõpetaja ei tule tööle kooli, kus talle on pakkuda vaid kaks tundi nädalas. Tulemuseks on paratamatud liitklassid ja olukord, kus õpetajad peavad andma viit erinevat ainet, milles nad ise pole spetsialistid. Kas me oleme tõesti valmis ohverdama oma laste hariduse kvaliteedi ja tulevikuvõimalused lihtsalt selleks, et hoida elus pooltühja hoonet?

Selleks, et me ei reageeriks kriisidele uisapäisa, tellis vald 2025. aastal ekspertidelt (OÜ Cumulus Consulting) põhjaliku analüüsi. Rõhutan: see uuring ei ole lukku pandud tegevuskava, vaid sisend aruteludeks, et jõuda parima võimaliku plaanini.

Ettepanekute formuleerimiseks kutsus vallavalitsus kokku juhtrühma, kuhu kuulusid vallavalitsuse osakondade esindajad, ühe väikese ja ühe suure haridusasutuse juht, koolijuhtide, lasteaiajuhtide, hoolekogude, haridus- ja noorsootöö komisjoni ja erinevate poliitiliste ringkondade esindajad ning haridueksperdid. Analüüsi ja arutelude tulemusena on haridusvõrgu juhtrühm formuleerinud järgmised suunised alates 2027/2028. õppeaastast:

- **Lõpetada tegevus** Kärla põhikooli Mustjala tegevuskohas.
- **Lõpetada tegevus** Lümanda põhikooli Kihelkonna tegevuskohas.
- **Lõpetada tegevus** Orissaare gümnaasiumi Laimjala tegevuskohas.
- **Muuta Pöide õppetegevust:** jätkata Orissaare gümnaasiumi Pöide tegevuskohas õppetööd ainult I kooliastmes (1.–3. klass) ning koondada II ja III kooliastme tegevus Orissaarde.
- **Korrastada Pihtla piirkonda:** lõpetada Pihtla kooli kooliosa tegevus ning liita lasteaiaosa Kaali kooliga (jätkab Kaali kooli Pihtla tegevuskohana).

Samal ajal on juhtrühm pannud paika väga selged tugisambad, mis piirkondi toetavad:

- **Tugevad keskused säilivad:** Aste, Kärla, Leisi, Lümanda, Salme ja Valjala põhikoolis jätkavad kõik kolm kooliastet (klassid 1–9) ning Orissaare gümnaasiumis klassid 1–12.
- **Kvaliteedi tagamine põhikoolis:** seada III kooliastmes (7.–9. klass) kriteeriumiks liitklasside vältimine, võttes eesmärgiks, et igas klassis oleks minimaalselt 10 last.
- **Alushariduse (lasteaiad) teenus jätkub kõigis praegustes tegevuskohtades.** Mustjala ja Laimjala puhul tuleb vähese laste arvu tõttu koos kogukonnaga kokku leppida minimaalne laste arv, mille olemasolul lasteaia tegevus piirkonnas jätkub. Kui lapsi jääb kokkulepitud piirist vähemaks, tuleb teenuse korraldus üle vaadata.

Neid punkte on valus kirja panna, veel valusam lugeda. Kool on enamat kui lihtsalt maja – see on küla süda, mälestuste hoidja ja kohaliku elu tugisammas. Kooli või kooliastme sulgemise ettepanek ei sünni kunagi kergelt ega kabinetivaikuses. See on viimane abinõu, milleni viib soov kaitsta seda, mis on kõige olulisem: lapse areng.

Tänapäeva haridus nõuab enamat kui lihtsalt klassiruumi ja tahvlit. Lapsed vajavad kaasaegset õpikeskkonda, mitmekülgseid valikaineid, tugispetsialiste (logopeedid, psühholoogid, sotsiaalpedagoogid) ning võimalust õppida ja sotsialiseeruda koos piisava arvu eakaaslastega.

Kuidas me edasi liigume?

Haridusvõrgu kokkutõmbumine on paratamatu, kuid see ei tohi ega pruugi tähendada maaelu väljasuretamist. See nõuab meilt avatud mõtlemist ja laia pilti. Me peame leppima tõsiasjaga, et vanaviisi edasi ei saa. See ei ole kellegi süü – see on meie ühine demograafiline reaalsus.

Kui piirkonnas õpib klassis vaid 1-3 või kogu koolis kokku 10 last ja suur osa lapsi liigub juba täna sealt teistesse koolidesse, on meil üha raskem pakkuda kõigile võrdset hariduskvaliteeti. Me ei tohi lubada olukorda, kus maapiirkonna laps saab eluks kehvema stardipositsiooni lihtsalt seetõttu, et tema kodukoolis puuduvad sotsiaalsed võimalused või aineõpetajad. Ressursse koondades suudame luua tugevamad, elujõulisemad ja paremini varustatud koolid.

Korrastatud haridusvõrk tähendab, et me paneme valla ressursid sinna, kus neist on lastele kõige rohkem kasu. Meie plaan peab põhinema kahel kindlal sambal: tugevad piirkondlikud keskused ja laste vajadustest lähtuv hariduse kvaliteet. Me ei jäta peresid murega üksi. Vald arendab ja kohandab transpordiühendusi, et tagada lastele ohutu, kiire ja mugav jõudmine kodust kooli ning tagasi.

Me peame tagama, et igale lapsele jääb alles turvaline koolitee ja isikupärastatud haridustee suunas, kus arendatakse ka laste kriitilist mõtlemist, probleemide lahendamist ja tulevikuvaadet. Sest laste arv võib küll väheneda, kuid iga üksiku lapse väärtus meie väikese saare jaoks on väga oluline.

Meie koolid hakkavad vaikseks jääma, sest hällid on jäänud tühjaks. Ma tean, et iga kooli puudutav otsus tekitab hirmu, kurbust või pahameelt. Kuid valla vastutus on vaadata kümme aastat ettepoole. Me ei saa sündimust vägisi tõsta, küll aga saame luua süsteemi ja põhja, kust lapsed saavad parima võimaliku stardi oma eluks.

Seda teekonda käime koos kogukonnaga

Ettepanekud on nüüd laual, kuid järgmised sammud astume me koos teiega. Vallavalitsus ei tule teie juurde valmis ja lukku pandud otsustega, milles elanikel sõnaõigust pole. Me tuleme ausa jutuga praegusest olukorrast ja suure sooviga kuulata.

Me vajame kohalike elanike, lapsevanemate ja õpetajate häält, mõtteid ja ka muresid. Muudatuste planeerimisel peame koos detailideni läbi arutama kõik praktilised küsimused: alates transpordi ja koolibussi korraldusest kuni selleni, mida hakata peale vabanevate ruumidega. Dialoog tuleb emotsionaalne ja raske, kuid see on ainus viis jõuda lahendusteni, mis on inimlikud ja lastele turvalised.

Haridusvõrgu korrastamine ei ole taganemine, vaid samm tulevikku. See on vastutuse võtmine selle eest, et ka kümne ja kahekümne aasta pärast oleks Saaremaal haridus konkurentsivõimeline ja kättesaadav. Teeme need otsused koos – vaadates tulevikku läbi laste silmade, hoides kokku ja austades üksteise tundeid. Muutused on vältimatud, kuid tehes neid koos, ausalt ja läbimõeldult, saame tagada, et nende keskmeks jääb alati kõige olulisem eesmärk – meie laste tulevik.

Moonika Parksepp
abivallavanem

Saaremaa Toidufestival – kümme päeva saarte parimaid maitseid

Saaremaa Toidufestival kutsub juba 13. korda nautima 4.–13. septembrini kohalikku maitsvat toitu, häid pakkumisi ja toredat seltskonda. Kümnepäevases programmis leidub midagi igale maitsele!

Saaremaa Toidufestival on ühtaegu justkui suur suvelõpupidu ja meeleolukas sissejuhatus esimesse sügiskuusse. Nagu ikka, on festivalikavas oma kindel koht traditsioonilistel sündmustel, aga alati lisandub ka midagi päris uut.

Toidufestival saab hoo sisse kahepäevase sügislaadaga, mis leiab aset Kuressaare kultuurikeskuses ja selle lähiümbruses. Õuealal pakutakse head ja paremat toidukraami, alustades sügisandidest, laadasingist ja suitsukalast, lõpetades Läti leiva, Peipsi sibula ja kohaliku küüslauguga. Soetada saab muudki koduses majapidamises vajalikku, nagu aiatööriistu, korve, keraamikat, kodutekstiile, aga ka istikuid ja taimi. Sügislaadaga käsikäes saab teoks konkurss „Saare hoidis“, millest saab osa võtta iga hoidistaja.

5. septembril kasvab laadamelu järjest suuremaks, sest Kuressaare kesklinnas toimub ka traditsiooniline suur turupäev, mis on tõeline saarte laat, sest lettidele jõuavad Saaremaa, Muhu ja Hiiumaa parimad tooted.

9. septembril ootame päris pisikesi, keskmisi ja suuremaidki spordisõpru Mo Saaremaa Kissellijooksule, kus saab liikumisest rõõmu tunda nii joostes kui ka kõndides.

7. –13. september kulgeb Saaremaa restoranide nädala tähe all. Üllata end ja oma lähedasi maitsva õhtusöögiga ning naudi köögikohustustest vaba õhtut või koguni tervet nädalat. Meeldiva ja maitseküllase õhtu saad veeta nii Kuressaares, Pangal, Kihelkonnal kui ka Läätsal ja Muratsis.

Toidufestivali korraldamisel on nõu ja jõuga abiks meie nimisponsor Saaremaa Köök. Kõigil kümnel päeval on võimalus saada osa tootjate eripakkumistest Coop Saaremaa Konsumites, Saaremaa kaubamaja Toidumaailmas ja Kaubaaidas ning eripakkumistega kostitab ka kaubamaja Kodumaailm. 7. –12. septembrini vürtsitavad toidufestivali Piprasahvri eripakkumised.

Põnevaid maitseid pakub House of Renegades ja toidufestivali ajal kutsutakse kohvirõstikotta kuulama lugusid, nautima värskelt röstitud kohvisid maailma kaugematest nurkadest ja maitsma Gruusia teefarmi teesid.

Hea toidu juurde kuuluvad ka huvitavad lood ja neidki on tänavu mitut sorti. 4., 9. ja 12. septembril jutustab Saaremaa muuseumi lossi giid Heino Joandi hämaraid linnalugusid. Giidituur viib seiklema Kuressaare vanalinna tänavatele ning õhtusel jalutuskäigul saab kuulda kõiksugu müstilistest ja kahtlastest juhtumistest. 11. septembril toimub Saaremaa gümnaasiumi eestvedamisel harukordne ajarännak aastasse 1936 ning see on 1930. aastate kuurortlinna võtmes kummardus Eesti spordisangaritele.

12. septembril saab sõita külla toimekatesse ja külalislahketesse Saaremaa ja Muhu küladesse. Külastuspäevaga „Külla külla“ on seegi kord liitunud kümmekond küla ning külast külla sõites saab ette võtta toreda ringsõidu kahel saarel. Nagu juba tavaks on saanud, paneb Saaremaa Toidufestivalile magusa punkti Kuressaare õunakohvikute päev, mis on iga õunasõbra unistuste pühapäev.

Tulge nautima häid maitseid ja põnevaid lugusid, sest nagu me ikka ütleme: kenast sööjast on ka toidul hea meel! Vaata programmi lähemalt: **www.toidufestival.ee**

Vana saeveski platsil said kokku kolm küla

8. augustil toimus vana saeveski platsil Üru ja Varkja külade kokkutulek, kuhu oli kutsutud ka Kuumi küla rahvas. Kolme küla ühisele kohtumisele kogunes 50 inimest. Kolmetunnise koosviibimise keskmes olid inimesed ise – nende lood, mälestused ja seosed paigaga, kus kokkutulek toimus.

Päeva keskmes olid inimesed ja suhtlus. FOTO: erakogu

Paljude kohalike jaoks ei ole tegemist lihtsalt ühe vana platsiga, vaid kohaga, millega seostuvad varasemad inimesed, tööd ja sündmused.

Kui tavalisel kokkutulekul võivad inimesed jääda lihtsalt omavahel juttu ajama, siis seekord sai igaüks võimaluse rääkida oma seosest paiga või piirkonnaga. Mõne inimese jaoks võib see seos olla seotud kodu või lapsepõlvega, teise jaoks vanemate või vanavanematega, kolmanda jaoks hoopis töö, naabrite või mõne konkreetse sündmusega. Kõigil ei pruugi olla samasugust lugu, kuid just erinevad lood moodustavadki ühe paiga ühise ajaloo.

Korraldajad ei seadnud eesmärgiks pakkuda suurt meelelahutusprogrammi. Päeva keskmes olid hoopis inimesed ja nende omavaheline suhtlus. See andis võimaluse keskenduda kõige olulisemale – kohtumisele endale.

Laste peale oli samuti mõeldud – noorematele kokkutulekulistele oli üles seatud batuut. See andis lastele võimaluse omaette tegutseda ning samal ajal said täiskasvanud rahulikult vestelda ja teistega kohtuda. Külade ühistegevuste puhul on laste kaasamine oluline, sest just nii tekib ka noorematel inimestel side oma kodukandi ja kogukonnaga.

Kokkutuleku korraldas Üru ja Varkja külade selts ning ettevõtmist rahastati KOP-i ehk kohaliku omaalgatuse programmi toetuse abil. Kohaliku omaalgatuse programmi toetused on kogukondade jaoks olulised just seetõttu, et need aitavad kohalikel inimestel ise oma kodukoha elu korraldada. Väikese küla jaoks võib ka suhteliselt tagasihoidlik toetus tähendada võimalust korraldada sündmus, mille abil inimesed kokku tuua.

Vana saeveski plats sai üheks augustipärastlõunaks taas inimesi täis. Seekord ei olnud seal saeveski müra, vaid inimeste jutud, meenutused ja kohtumised. Ning võib-olla just sellised lihtsad kokkusaamised ongi need, mis aitavad väikestel küladel püsida elusana ja hoida alles tunnet, et oma kodukandil on tähendus.

Maarika Mäekalle

Kuidas renoveerida ajaloolist maja nii, et paraneks energiatõhusus?

Kas elad ajaloolises majas või plaanid väärtusliku hoone renoveerimist? Tule 5. septembril Kuressaare kuursaali teabepäevale, kus muinsuskaitseameti eksperdid jagavad praktilisi nõuandeid energiatõhususe, renoveerimise, toetuste ja tööde korraldamise kohta. Lisaks saab osaleda akende restaureerimise töötoas ning küsida oma koduga seotud küsimustele personaalselt nõu.

„Kindlasti see energiatõhususe teema on hästi oluline. Hiljuti üks naaber kolis välja, ütles, et liiga külm on lihtsalt. Küttekulud on nii suured,“ arutles üks ajaloolise puitmaja elanik.

„Võiks olla üks kindel infosüsteem, kust ma saan kõik vajaliku info, mis mul endal kodu jaoks vaja läheb. Ja võiks olla üks inimene, kelle juurde ma lähen ja kes aitab algusest lõpuni, kuni asjad saavad aetud,“ rääkis teine koduomanik.

Teabepäeva teises pooles toimub akende restaureerimise töötuba. FOTO: muinsuskaitseamet

Sageli ei tea kultuuriväärtuslikku maja renoveerida soovivad omanikud või korteriühistute liikmed täpselt, kust pihta hakata või kuidas renoveerimise teekond kulgema peaks. Samuti võib segadust tekitada vanale majale sobivate energiatõhusust parandavate lahenduste leidmine. Enamasti takerdub renoveerimine siis, kui töid alustatakse ilma selge plaanita ja kogemusteta ehitajatega. Mõte, et „avame natuke siit ja natuke sealt ning siis küsime tuttava ehitusmehe käest, mis tema arvates veel tegema peaks“ tuleks kohe kõrvale heita. Esiteks on selline tegevus suure tõenäosusega ebaseaduslik ning tööd peatatakse, ja teiseks jäävad tööd vajaliku dokumentatsiooni vormistamise ajaks seisma ning juba pooleldi avatud hoone ilmastiku eest kaitsetuks. Vanade majade renoveerimisel ja energiasäästlikumaks tegemisel ei piisa paraku uue maja ehitamise kogemusest, kuna protsess, sobivad materjalid ja lahendused erinevad palju.

Aeg-ajalt tuleb ette ka selliseid juhtumeid, kus algne plaan on vana eterniitkatus vahetada uue ja vettpidava vastu, kuid pärast katuse avamist ambitsioonid kasvavad ning eesmärgiks saab hoopis hoone tervikrenoveerimine. Siis peab omanik arvestama ajaga, mis kulub projekti koostamisele, kooskõlastustele, hinnapakkumiste küsimisele, ehitustöödele ja lõppdokumentatsioonile. Renoveerimisele võib kuluda kümme aastat või rohkemgi. Ka edaspidi tuleb jätkata regulaarsete hooldustegevustega ja jälgida hoone kulumise märke.

Selleks, et pakkuda muinsuskaitsealuste hoonete omanikele, arhitektidele ja ehitajatele paremat arusaamist ja nõu renoveerimisprotsessi, energiatõhususe parandamise võimaluste, hooldustööde, aga ka võimalike toetuste ja pädevustega tööde tegijate kohta, koondab muinsuskaitseamet kogu vajaliku info oma kodulehele.

5. septembril toimub Kuressaare kuursaalis teabepäev ajalooliste kodude omanikele ja elanikele ning kultuuriväärtuslike hoonete renoveerimisega seotud asjaosalistele ja huvilistele. Muinsuskaitseameti nõunikud tutvustavad uut veebikeskkonda ning parimaid renoveerimise näiteid ja ajaloolistele majadele sobivaid energiatõhusust parandavaid lahendusi. Seejärel on võimalik kohapeal nõu küsida ning oma koduga seotud murekohti arutada. Päeva teises pooles toimub akende restaureerimise töötuba, kus on teemaks akende hooldus ja remont, tihendamine ja viimistlusmaterjalid, erinevaid sulused ning töövõtted. Räägitakse ka asjaajamisest ja tööde tegijate leidmisest. Järgneb lühike jalutuskäik, kus tutvustatakse vanalinna aknaid.

Teabepäev ja töötuba on kõikidele huvilistele tasuta. Registreerimise infot vaata muinsuskaitseameti kodulehelt.

Kohe on avanemas KOP-i 2026 sügisvoor!

Kohaliku omaalgatuse programmi (KOP) 2026. aasta sügisvoor on avatud 1. septembrist 1. oktoobrini 2026 kell 16.30.

Toetust saab taotleda kahest meetmest. Meetme „Kogukonna areng“ kaudu toetatakse tegevusi, millega panustatakse kogukonna liikmete teadmiste ja oskuste kasvu, kogukonna identiteedi tugevnemisse ja tõhusama koostöö tekkesse. Maksimaalne toetussumma meetmesse esitatud projekti kohta on 2500 eurot.

Meetme „Investeeringud ja kogukonnateenuste arendamine“ kaudu toetatakse tegevusi, millega panustatakse kogukonnale vajalike ja kogukonnaliikmete ühistegevust soodustavate avalikus kasutuses olevate objektide rajamisse ja arendamisse ning kogukonnaliikmetele vajalike teenuste pakkumisse. Maksimaalne toetussumma sellesse meetmesse esitatud projekti kohta on 4000 eurot.

Taotlejaks saavad olla mittetulundusühingud

Toetust saavad taotleda küla, aleviku, alevi, valla, linna või asumi huvides tegutsevad mittetulundusühingud, milles ei osale liikmena kohalik omavalitsus ega riik ja mille liikmetest äriühinguid ei ole rohkem kui pool. Samuti saavad toetust taotleda avalikes huvides tegutsevad sihtasutused, mis pole asutatud kohaliku omavalitsuse või riigi osalusel ja mille liikmetest pole äriühinguid rohkem kui pool.

Avalikes huvides tegutsemine tähendab, et taotleja tegevused ja nende eesmärgid on suunatud avalikkusele, taotleja tegutseb oma liikmes- või töötajaskonnast laiema sihtgrupi heaks ja taotleja teavitab avalikkust oma tegevusest. Avalikes huvides tegutsemise nõue ei kohaldu erivajadustega inimeste heaks tegutsevatele ühendustele. Taotleja registrijärgne asukoht peab olema samas kohaliku omavalitsuse üksuses kui projekti sihtgrupp.

Minimaalne omafinantseeringu määr on 10% projekti kogumaksumusest ning omafinantseering peab olema rahaline. Toetust saab taotleda e-toetuse keskkonnas.

Täpsemat infot programmi tingimuste ja sügisese taotlusvooru kohta saab veebis toimuvatel infopäevadel. Infopäevade kuupäevad ja kogu programmi info on leitav Saaremaa valla kodulehel **https://www.saaremaavald.ee/kop**. Samalt lehelt võib leida ka eelnevatel aastatel Saare maakonnas toetatud projektid ja kevadise infopäeva salvestuse.

Küsimuste puhul võta julgelt ühendust: SA Saare Arenduskeskusega, Hanna Saar, tel 452 0573 või 5331 6737, **hanna@sasak.ee**.

KOP KOHALIKU OMAALGATUSE PROGRAMM

Ettevõtlusalad loovad eeldused investeeringuteks

Rainer Paenurk
SA Saare Arenduskeskus tegevjuht

Majandusareng sõltub üha enam sellest, kas suudame pakkuda ettevõtjatele kiiresti kasutusele võetavaid ja hästi ette valmistatud ettevõtlusalasid. SA Saare Arenduskeskuse tellimusel valminud maakondlik ettevõtlusalade analüüs kaardistas esmakordselt terviklikult Saaremaa, Muhu ja Ruhnu olemasolevad ning perspektiivsed alad ning seadis paika nende arendamise prioriteedid.

Analüüsi käigus hinnati kogu maakonnas üle 40 ala. Valdav osa neist sõideti ka läbi, tehti intervjuusid kohalike ettevõtjate ja seotud osapooltega. Järeldus on selge, fookus tuleb seada piirkondadele, kus suurim potentsiaal uute investeeringute, kõrgema lisandväärtusega tootmise ja töökohtade tekkeks.

Selle juures mängivad rolli tööjõu paiknemine, investeeringuvajadus, logistika ja erinevate ühenduste olemasolu (vesi, kanalisatsioon, elekter, side). Analüüsi peamine väärtus seisneb selles, et maakonnal on nüüd olemas selge ülevaade ja plaan edaspidiseks.

Saaremaa tugevusteks on suur eksportiva töötleva tööstuse osakaal, sinimajanduse potentsiaal, nutikas elektroonikatööstus ning tugev haridusbaas tööjõu järelkasvu tagamiseks. Uute investeeringute toomiseks peavad olemas olema valmis krundid, toimiv taristu ja selged arendusplaanid.

Analüüs toob välja mitu strateegilist arengusuunda. Suurima potentsiaaliga piirkondadena nähakse Sikassaare, Roomassaare, Nasva ja Saikla ettevõtlusalasid ning olemasolevate Kuressaare tööstusalade tihendamist. Perspektiivikaks peetakse ka Saaremaa süvasadama ümbrust, kus nähakse võimalusi meretehnoloogiate, autonoomsete laevade ja tarkade seiresüsteemide arendamisega seotud ettevõtluse arenguks.

Samas ei ole suurim takistus mitte sobivate maa-alade puudumine, vaid nende ettevalmistatuse tase. Paljudel aladel puuduvad detailplaneeringud, piisavad elektrivõimsused, vajalikud tehnovõrgud või on maa killustunud erinevate omanike vahel. Just nende kitsaskohtade lahendamine saab lähiaastatel olema üks olulisemaid arengusuundi.

Ettevõtlusalade arendamine ei tähenda üksnes uute tootmishoonete rajamist, vaid maakonna konkurentsivõime kasvatamist, uusi töökohti, tugevamat ekspordivõimet ning suuremat majanduslikku kindlust olukorras, kus tööealine elanikkond väheneb ja konkurents investeeringute pärast muutub järjest tihedamaks.

Valminud analüüs annab Saare maakonnale selge suuna, kuidas kujundada järgmise kümnendi ettevõtluskeskkonda ning olla valmis võimalusteks, mida pakuvad muuhulgas uue Euroopa Liidu rahastusperioodi meetmed ja investeeringuvõimalused.

SAK SAARE ARENDUSKESKUS

Aqua Verde: vetika- ja karbikasvatusest võib saada päris majandusharu

Saare maakonna aasta novaatoriks 2025 valitud Aqua Verde OÜ esindaja Indrek Adler usub, et vetika- ja karbikasvatus ei pea jääma üksnes keskkonnaprojektiks. Ettevõtte hinnangul peitub valdkonna tegelik potentsiaal biomassi väärindamises ja kõrgema lisandväärtusega toodete loomises.

Teid tunnustati Saare maakonna aasta novaatorina 2025. Mis teie hinnangul selle tunnustuseni viis?
Arvan, et tunnustus tuli eelkõige selle eest, et Aqua Verde püüab ühendada merekeskkonna parandamise ja majanduslikult toimiva sinimajanduse. Vetika- ja karbikasvatust nähakse tihti keskkonnaprojektina, kuid meie eesmärk on näidata, et sellest võib kujuneda ka päris majandusharu, mis loob kohalikku väärtust ja aitab samal ajal leevendada Läänemere eutrofeerumist ehk liigsetest toitainetest põhjustatud negatiivseid keskkonnamõjusid.

Oluline on ka see, et me ei lähene teemale ainult kasvatamise vaatest. Läänemeres kasvavate liikidega ei ole lihtsaid lahendusi. Karbi- või vetikamassi lihtsalt kuivatades ja müües majanduslikult väga kaugele ei jõua. Võti on väärindamine: kuidas jõuda biomassis sisalduvate väärtuslike komponentideni ja kasutada kogu biomass võimalikult targalt ära.

Minu enda taust ühendab kalandust, ettevõtlust ja teadust ning võib-olla hinnatigi just seda praktilist lähenemist: mitte ainult rääkida rohepöördest, vaid luua lahendusi, mis toimivad päriselt nii meres, laboris kui ka turul.

Sageli nähakse vetika- ja karbikasvatust eelkõige keskkonnaprojektina. Kuidas sellest kujundada ka majanduslikult jätkusuutlik ettevõtmine?
Majanduslikult jätkusuutlikuks saab see muutuda ainult siis, kui väärindamine on lahenduse keskmes. Keskkonnamõju on väga oluline, aga ettevõte ei saa elada üksnes sellest, et tegevus on põhimõtteliselt kasulik. Peavad olema tooted, kliendid ja rahavood.

Võti on kogu biomassi väärindamine nii, et protsess ei tekitaks uut keskkonnakoormust. Tootmisprotsessid peavad olema võimalikult lisasisenditevaesed: võimalusel vältida vee lisamist, reovee teket ja jäätmeid. Kui tahame merest keskkonda parandavat biomassi tuua, ei saa me seda maismaal uuesti keskkonnaprobleemiks muuta.

Seetõttu ei saa ärimudel tugineda ühele imetootele. Kogu biomass tuleb võimalikult otstarbekalt ära kasutada: väärtuslikumad komponendid võivad leida rakendust kosmeetika-, toidu-, sööda- või biomaterjalitööstuses ning ülejäänud mass näiteks väetise või loomasöödana. Samal ajal peab tootmine olema võimalikult puhas ja nõudma vähe lisasisendeid. Kui väärindamise käigus tekib palju reovett ja jäätmeid või kulub liigselt energiat, kaotab kogu lahendus suure osa oma keskkonnaväärtusest.

Kas Saaremaa ja selle rannikumeri pakuvad sellise tegevuse arendamiseks mingeid eeliseid võrreldes teiste piirkondadega?
Jah, Saaremaal on mitu eelist, kuid üks olulisemaid on siinse rannikumere soolsus. Läänemeres määrab soolsus suuresti selle, millised liigid kasvavad, kui kiiresti nad arenevad ja millise kvaliteediga biomassi on võimalik saada. Saaremaa asub huvitavas üleminekuvööndis, kus merekeskkond on karbi- ja vetikakasvatuseks sobivam kui paljudes Läänemere madalama soolsusega rannikupiirkondades.

See ei muuda valdkonna arendamist lihtsaks, kuid teeb Saaremaast väga hea katse- ja arenduspiirkonna. Kui suudame siin välja töötada toimiva mudeli biomassi kasvatamiseks, koristamiseks ja väärindamiseks, võib sellest olla kasu kogu Läänemere piirkonnas.

Milliseid uusi võimalusi võiks vetika- ja karbikasvatus tulevikus pakkuda kohalikele ettevõtjatele või kogukondadele?
Kõige otsesem võimalus on uute tegevusalade tekkimine. Tulevikus võiksid kalandus- ja teised mereettevõtjad lisada oma senisele tegevusele karbi- või vetikakasvatuse. See pakuks lisasissetulekut, hooajalist tööd ja uusi teenimisvõimalusi merel tegutsevatele inimestele.

Teine võimalus peitub biomassi töötlemises ja väärindamises. Kui biomass kasvatatakse Saaremaal, kuid viiakse töötlemiseks mujale, liigub ka suurem osa loodavast väärtusest saarelt välja. Kohaliku biorafineerimisvõime arendamine looks töökohti nii tehnoloogia, laborianalüüside ja tootearenduse kui ka logistika ja kvaliteedikontrolli valdkonnas.

Saare maakonna rohevõtme tunnustuse pälvinud Aqua Verde OÜ esindaja Indrek Adler näeb vetika- ja karbikasvatuses võimalust luua Läänemere piirkonnas uus kestlik majandusharu. FOTO: Valmar Voolaid

Kolmandaks annab see kohalikele kogukondadele võimaluse panustada merekeskkonna parandamisse. Kui inimesed näevad, et merest eemaldatakse liigseid toitaineid, biomassist valmistatakse väärtuslikke tooteid ja samal ajal luuakse töökohti, muutub keskkonnahoid palju käegakatsutavamaks.

Millised on Aqua Verde OÜ peamised sihid järgmise kolme kuni viie aasta jooksul?
Meie eesmärk ei ole enam üksnes lahenduste valideerimine, vaid juba toimivate ja lähiajal valmivate lahenduste laiem kasutuselevõtt. Järgmise kolme kuni viie aasta jooksul tuleb kogu ahel – kasvatamine, koristamine, logistika ja biorafineerimine – läbi katsetada sellises mahus, mis näitab, kas mudel ka tegelikkuses toimib.

Loodetavasti jõuame selleni, et mõni kalandus- või mereettevõtja rajab karbikasvatuse oma äritegevuse osana. Samal ajal peaks tekkima biorafineerimise võimekus, mis suudaks töödelda ligikaudu 1000 tonni karbimassi aastas.

Praegu valmistamegi ette üleminekut laborikatsetelt suuremasse mõõtkavasse. Kui tulemused meie hüpoteese kinnitavad, tuleb järgmine samm teha juba tööstuslikul tasemel. Kui mõni eeldus ei pea paika, kujundame protsessi ümber ja proovime uuesti.

Kuidas näete Saaremaa rolli Eesti sinimajanduse arengus lähema kümne aasta jooksul?
Saaremaast võiks kujuneda Eesti sinimajanduse praktiline katse- ja arenduskeskus ning veelgi enam – Läänemere eripärase biomassi kasvatamise ja väärindamise kompetentsikeskus. Meil on selleks olemas sobiv rannikumeri, merd tundvad inimesed, sadamad, kalanduskogemus ning üha tugevam teadus- ja arendustugi.

Läänemere kohalike vetika- ja karbiliikide kasvatamise ja väärindamise oskusteave ei ole praegu kuhugi selgelt koondunud. Mitmes riigis tegutsetakse selles suunas, kuid terviklikku keskust, kus kohtuksid kasvatamine, tehnoloogia, biorafineerimine, tootearendus ja ärimudelid, veel ei ole. Saaremaal on võimalus see roll endale võtta.

See ei tähenda, et Saaremaast peaks saama suure merebiomassitööstuse piirkond. Pigem võiks siin areneda nutikas, kohalikest oludest lähtuv ja suure lisandväärtusega sinimajandus, mis arvestab nii keskkonna, kogukondade kui ka teiste mereruumi kasutajatega.

Millise sõnumi annaksite noortele inimestele, kes kaaluvad teaduse või keskkonnatehnoloogia valdkonnas ettevõtlusega alustamist?
Ärge kartke keerulisi probleeme, aga ärge armuge liiga kiiresti oma esimesse lahendusse. Keskkonnatehnoloogia ja teadusmahukas ettevõtlus nõuavad kannatust, sest loodus ei tööta kvartaliraportite rütmis.

Samas on see väga põnev valdkond, sest maailm vajab lahendusi, mis ei näe head välja ainult slaididel, vaid toimivad ka merel, põllul, laboris, sadamas ja turul. Noortele soovitaksin: õppige tundma teadust, osake raha lugeda, rääkige lahenduste kasutajatega ja käige välitöödel. Paljud head ideed sünnivad just siis, kui saapad saavad märjaks.

Milline võiks teie unistuste järgi kümne aasta pärast välja näha Saaremaa vetika- ja karbikasvatus?
Minu unistuste stsenaariumis on Saaremaal kümne aasta pärast toimiv vetika- ja karbikasvatuse sektor, mis ei ole enam üksikute entusiastide katsetus, vaid tunnustatud osa kohalikust majandusest. Rannikumeres tegutsevad läbimõeldud ja hästi seiratud kasvatusalad, mis sobituvad kalanduse, looduskaitse, turismi ja kogukondade huvidega.

Sama oluline on, et Saaremaal toimub biomassi väärindamine. Mitte ainult tooraine kasvatamine ja väljavedu, vaid biorafineerimine, tootearendus ja kõrgema lisandväärtusega koostisosade tootmine. Ideaalis oleks siin võime töödelda märkimisväärseid koguseid Läänemere karbi- ja vetikamassi ning kasutada ära kogu biomass võimalikult jäätmevabalt.

Kümne aasta pärast võiks Saaremaa olla kogu Läänemere piirkonnas tuntud kohana, kus merekeskkonna parandamine ja nutikas biomajandus käivad käsikäes. Kui siin tegutseksid karbi- ja vetikakasvatajad, biorafineerimisettevõtted, teaduspartnerid ja kohalikud mereettevõtjad ühtse võrgustikuna, oleks see minu jaoks väga hea tulemus.

Aita leida Saare maakonna silmapaistvamad ettevõtted ja tegijad!

Saare maakonna ettevõtete tunnustamise konkursile saab veel esitada kandidaate. Selle eesmärk on esile tõsta need ettevõtted ja ettevõtlikud teod, mis panustavad piirkonna arengusse, töökohtadesse ja Saare maakonna positiivsesse kuvandisse.

Kandidaate saab esitada 15. septembrini ning oodatud on nii ettevõtete, organisatsioonide ja ühenduste kui ka üksikisikute ettepanekud.

Kategooriate kirjeldused ja esitlusvormid leiab veebiaadressilt **minusaaremaa.ee/index.php/projektid/saare-maakonna-ettevotete-tunnustamine**.

Ettevõtete tunnustamist korraldavad SA Saare Arenduskeskus, Saaremaa Ettevõtjate Liit, Saarte Koostöökogu, Saaremaa vald, Muhu vald ja Ruhnu vald.

Rainer Paenurk
SA Saare Arenduskeskus tegevjuht

TUNNUSTUSKATEGOORIAD:

- Saare maakonna aasta eksportija
- Saare maakonna aasta startija
- Saare maakonna aasta investeering / investeerija / arendusprojekt
- Saare maakonna aasta uuendaja / novaator / rohetehnoloogia rakendus
- Saare maakonna aasta turundustegu / koostööprojekt / turundaja
- Saare maakonna aasta inimene või tegu turismis
- Saare maakonna parim toiduaine
- Saare maakonna parim toode / teenus
- Saare maakonna parim maksumaksja
- Saare maakonna aasta ettevõte
- Saare maakonna noorte ettevõtlikkust edendav tegu või haridusuuendus
- Saare maakonna aasta õpilasettevõte
- Saare maakonna stabiilne tegija

Kaugtöö, kodu ja juured: Andrease ja Martha Saaremaale kolimise lugu

Martha ja Andreas usuvad, et Saaremaal on ruumi nii unistustele kui ka tegutsemisele. FOTOD: erakogu

Andrease ja Martha puhul põimusid praktilised kaalutlused ja ammune unistus – ühe jaoks sai määravaks sobiva kodu leidmine ja võimalus teha tööd kaugtööna, teise jaoks soov naasta juurte juurde. Nad jagavad oma kogemust sellest, kuidas sündis otsus Saaremaale kolida ning milline on olnud elu saarel seni.

Kuidas tekkis idee Saaremaale kolida?

Andreas: Mõte tekkis sellest, et hakkasime uut kinnisvara otsima. Minu kindel veendumus oli, et ma ei taha kolida Kalamajast eemale, aga seal meeldivat kinnisvara ei leidnud. Seda ei leidnud ka Tallinna lähiümbruses ning mida kaugemale vaatasime, seda reaalsemaks läks ka plaan Saarele kolida. Kuna mu abikaasa on ka siit pärit ning leidsime endale südamelähedase kinnisvara Kuressaare külje all – siin me nüüd oleme.

Martha: Minul on südames olnud alati soov Saaremaal elada. Kolisin ära pärast keskkooli lõppu, et ülikooli minna ja nagu tihti juhtub, leidsin mandril töö- ja elukoha. Siiski oli südames kogu aeg kripeldus, et tahaksin koju tagasi. Kui alguses seda Andreasele pakkusin, tundus talle isegi Kalamajast Nõmmele kolimine liiga kauge. Aga ühel hetkel üllatas ta mind, öeldes, et Saaremaale kolimine on päris hea mõte. See takistus ületatud, jäid alles ainult nn väikesed detailid, nagu kinnisvara leidmine, pangalaenud ja loomade-lillede-kastide kolimine.

Millised olid teie jaoks Saaremaale elama tulemise kaalutlused, põhjendused?

Andreas: Aus vastus on see, et minu jaoks oli peamine põhjus Saaremaale kolimiseks mulle õiglase hinnaga sobiliku kinnisvara leidmine. Samuti ka see, et igapäevane töö arvutiekraani taga ei nõua kindlat paiknemist, aga ümbritsev keskkond, kust tööd teha, on oluline ja nii selle koha leidsimegi.

Martha: Siin on minu kodu – emal on Mustjala kandis väike talupidamine, kus ka mulle on alati meeldinud tegutseda. Mida vanemaks ema saab (ja mida vanemaks mina saan), seda rohkem olen soovinud talle seal abiks olla. Unistasin alati, et kunagi leian võimaluse Saaremaale naasta. Lõpuks mõistsin (ja õnneks Andreas nõustus), et Eesti on nii väike ja maanteed head, et see ei ole maailma lõpp, kui su sõber elab sinust kahe kvartali asemel kahesaja kilomeetri kaugusel. Vahepeal tundub, et näeme oma mandrisõpru nüüd suisa tihemini kui mandril elades.

Mis on Saaremaas teie jaoks erilist?

Andreas: Minu jaoks on midagi erilist inimestes, kes on siin soojemad ja sõbralikumad kui näiteks Tallinnas. On näha, et inimestele läheb sinu mure korda ja sind kuulatakse ja sinu jaoks on aega, samuti on nii inimesed kui ka üleüldine elu rahulikum.

Iga Saaremaale kolinud inimese lugu on omanäoline. Just seetõttu püüab „Meile elama" leida ja esile tõsta ka neid inimesi, kes on juba varem saarele tee leidnud, et nende kogemused ja lood võiksid pakkuda inspiratsiooni neile, kes alles kaaluvad siia elama asumist või tagasipöördumist. Usume, et just erinevad ja isiklikud lood annavad kõige parema pildi sellest, milline võib olla elu saarel ning millised teekonnad inimesi siia toovad.

Martha: Mulle meeldib Saaremaa elurütm ja inimlik suhtlusstiil, tunnen, et siin on õhku ja ruumi olla ja hingata.

Kui kolimisotsus oli sündinud, mis olid edasised sammud?

Andreas: Kui lühidalt vastata, siis ostsime kinnisvara, panime oma eelmise korteri müüki, kogusime korterist träni kokku ning ostsime praamipileti. Siin ehk mängis ka rolli see, et me ei pidanud uusi töökohti jms otsima, sest teeme enamasti naguniigi kaugtööd, mis hõlbustas ka meie plaanide elluviimist.

Martha: Tegelikult otsisime oma unistuste kodu mitu kuud, kuna ideid oli palju (alates vana maja kordategemisest kuni tuttuue maja ehitamiseni). Igas olid oma head ja vead. Ühel ilusal laupäeval aga astusime ühte majja sisse ja liialdamata võin öelda, et ma teadsin, et siin ma tahangi elada. Mäletan, et isegi maakler ütles Andreasele, et „ma juba näen „seda pilku", millal lepingud teeme?"

Kuni Andreas tegeles ülejäänud logistiliste detailidega, tegelesin mina sõprade-tuttavate murelikele küsimustele vastamisega. Alguses tundus see plaan ilmselt paljudele natuke ulmeline.

Kas olete üldiselt oma kolimisotsusega rahul?

Andreas: Väga! Siin on mõnus ja rahulik, muidugi kohati on tülikas mandri vahet sõita, et mingil üritusel osaleda, aga samas oleme ka sellega ära harjunud ja iganädalane ring Tallinna ei ole ka raske. Samuti pole plaanide tegemine praamiaegu sobitades kuidagi kontimurdev. Muidugi annaks sild mandrilesõiduks veel vabamad käed, aga teistpidi kaoks sellega ka saare erilisus ära.

Martha: Vahel, kui kell on 4 hommikul, õues sajab lörtsi või jäävihma ja me hakkame Tallinna poole sõitma, et kell 9 kontorisse jõuda, siis mõtlen, miks ma seda endaga teinud olen. See tunne läheb kiiresti üle – ma lihtsalt pole hommikuinimene. Tegelikult olen väga õnnelik, et Saaremaal elada saan. Kõik muud hetked on märksa suurema positiivse kaaluga kui mõned varahommikused rasked hetked.

6. Milline on teie kogemus siinsest elust seni olnud? Kuidas on siin sisseelamine läinud? Mis on läinud oodatust kergemini, mis raskemini? Mis on seni olnud parim kogemus, elamus, äratundmine?

Andreas: Sisseelamine on läinud lihtsalt. Peamine põhjus on vast see, et me ei pidanud oma elus liiga palju muutma, sest töö jäi meil mõlemal samaks. See, et paljud sõbrad ja tuttavad on ikkagi Tallinnas, oli alguses ehk raske, samas leidsime siin taas vanu tuttavaid ning oleme leidnud uusi toredaid sõpru.

Martha: Minu jaoks oli tagasitulemine naljakas kogemus: ühelt poolt oli palju nostalgiat, kohti ja inimesi, keda teadsin, teiselt poolt on Saaremaa palju muutunud selle ajaga, mis ma mandril ja välismaal veetsin. Osa neist muutustest on väikesed, nagu mõni uus tänav või hoone, mida enne polnud, aga teisalt näiteks tänu e-poodidele ja pakiautomaatide süsteemile on Saaremaal elades palju kergem mandrilt (ja kaugemalt) kaupu tellida kui näiteks 10 või 15 aastat tagasi. Seetõttu saab olla kaugel ära ja samas lähedal kõigile mugavustele.

7. Millised on peamised erinevused varasema ja praeguse elukoha ning elustiili vahel?

Andreas: Minu kindel veendumus oli pikalt see, et ma ei taha Kalamajast kuhugi mujale ära kolida, mul olid kõik restoranid, baarid, kinod, teatrid jms lähedal, oli võimalik iga õhtu erinevas kohas väljas käia ja uusi kogemusi saada. Reaalsus aga oli see, et olime ikkagi enamasti kodused ning eelpool mainitud hüvesid ära ei kasutanud. Nüüd on korter vahetatud maja vastu ning on väga mõnus ka laua taga istumise asemel klapid peas oma aias koosolekut pidada.

Martha: Mulle on alati meeldinud aias tegutseda ning looduses ringi rännata. Tallinnas oli see alati suur ettevõtmine ja vajas korralikku planeerimist. Seega tunnen, et minu elustiil on muutunud nüüd rohkem minu oma nägu, ma ei pea enam niivõrd kohanema keskkonnaga, vaid sobitun sellesse.

8. Kuidas paistab naasmiskogemus näiteks tööotsija, lapsevanema või õpilase silme läbi?

Andreas: Meie õnneks on töö selline, mida saab teha kaugelt, klapid peas ja ekraani taga, seega ei ole pidanud töökoha otsimisega tegelema.

Martha: Meil on väga vedanud, sest saime oma mandrielu sujuvalt kohandada uude kohta. Samas usun ka, et Saaremaal on kõik võimalik, vaja on pealehakkamist ja julgust proovida (ja vahel ka ebaõnnestuda). Siin on nii palju vägevaid inimesi, kes oma tegevusega seda pidevalt tõestavad.

Mis teeb Saaremaa teie jaoks paeluvaks? Mis teid siin köidab?

Andreas: Saarele omane rahulikkus.

Martha: Siin on palju vähem „naabrist parem" olemist, inimesed justkui oskavad rohkem endale elada.

Millist nõu annaksite neile, kes praegu on selles olukorras, et kaaluvad Saaremaale kolimist?

Andreas: Kui töö võimaldab teha seda kaugelt, siis ütleks kohe, et pole mõtet näiteks Tallinna kesklinnas kükitada, soovitan kindlasti vaadata siiapoole.

Martha: Usun, et Saaremaale kolimine on tegelikkuses palju kergem ja valutum, kui planeerides ja muretsedes tundub võib. Saaremaal on palju ägedaid ja hakkajaid inimesi ja tegelikult on kõik võimalused siin olemas – lihtsalt on vaja pealehakkamist, et kõike avastada jõuaks.

Intervjueeris **Helena Putnik**
„Meile elama"
tehnilise toe spetsialist

Dementsus – mis see on ja kuidas seda märgata?

Projekti „Inimkeskse hoolekande- ja tervishoiusüsteemi koordinatsioonimudeli rakendamine ja ettevalmistused TERVIKu loomiseks Saare maakonnas“ käigus avaldame artiklite sarja, mille eesmärk on tõsta kogukonna teadlikkust ennetustegevustest ja olemasolevatest teenusest, et elada vanemas eas võimalikult kaua ja iseseisvalt oma kodus.

Kaasrahastanud Euroopa Liit

Eesti tuleviku heaks

Elanikkonna vananedes kasvab tõenäosus, et suurem hulk inimesi puutub elu jooksul kokku dementsusega. Seetõttu on oluline, et tõuseks teadlikkus dementsuse varajaste sümptomite märkamisest, ravi alustamise võimalustest ja vajalikest hooldusvõimalustest. Tähtis on ka ennetustegevus – see võib ära hoida või edasi lükata kuni 40% dementsuse juhtudest.

Dementsus on aju talitlushäire, mis mõjutab inimese mälu, mõtlemist, käitumist ja igapäevategevuste sooritamist. Dementsus areneb välja erinevate haiguste tagajärjel nt Alzheimeri tõbi, Parkinson, südameveresoonkonna haigused jpm, mis mõjutavad aju toimimist. Dementsus ei ole normaalse vananemise osa.

Kuigi dementsus on tavaliselt pöördumatu, esineb ka dementsust meenutavaid seisundeid, mida on võimalik õigeaegse raviga osaliselt või täielikult taandada. Hinnanguliselt on koguni 10% sellistest seisunditest ravitavad. Esmalt tuleks pöörduda perearsti poole, kes teeb esmase hindamise ja vajadusel suunab saatekirjaga neuroloogi või psühhiaatri poole. Varase pöördumise korral on võimalik haiguse kulgu aeglustada ning elukvaliteeti ja heaolu pikendada.

Tugigrupid: emotsionaalne ja praktiline toetus

Dementsuse kompetentsikeskus on loonud tugigrupid, mis käivad koos nii maakondades kui ka veebis. Need toovad kokku inimesed, kes hoolitsevad dementsuse diagnoosiga lähedaste eest, pakkudes tuge ja kogemuste jagamist. Tugigruppide eesmärk on pakkuda hooldajatele toetust, mida nad just sel keerulisel perioodil eriti vajavad.

Kogemuse ja teadmiste jagamine aitab suurendada enesetõhusust. Inimestel on võimalus saada kinnitust, et nende tunded on tavapärased, samuti aitab grupp toime tulla häbi- ja süütundega. Aitab toime tulla leinaga, mis kaasneb diagnoosi saamisega.

Dementsuse kompetentsikeskuse andmetel pöörduvad inimesed tugigruppi enim küsimusega, kuidas tulla toime läbipõlemisega või kuidas seda ennetada.

Saaremaa tugigrupp

Saaremaal kohtub tugigrupp Kuressaare hoolekande majas, Tolli 9, grupi juhendaja on Imbi Lamp.

Kui tunned, et vajad nõu, toetust või uusi ideid, oled väga oodatud tugigrupis osalema. Tugigrupp on konfidentsiaalne ja alati lepitakse kokku, et kõik, millest grupis räägitakse, jääb ainult kohalviibijate vahele. Osalemine on kõigile tasuta!

Järgmised kohtumised toimuvad 12.10 ja 14.12.2026 kell 17.

Osalemissoovist anna teada e-posti aadressil imblik@hot.ee või telefoni teel: 523 7029.

Info- ja usaldusliin

Dementsuse kompetentsikeskus on loonud ka info- ja usaldusliini, mis pakub tuge ja praktilist nõu. Liini number on 644 6440 ning see on avatud tööpäeviti kell 9–16.

Lähedased, kes soovivad osa võtta virtuaalsest tugigrupist, võivad sellest märku anda kirjutades **tugigruppveebis@gmail.com**.

Virtuaalsest tugigrupist võivad osa võtta kõik inimesed üle Eesti, keda see teema puudutab. Selleks, et virtuaalses tugigrupis osaleda, peab olema võimalus kasutada arvutit ja toimiv internetiühendus.

Dementsusega inimeste päevahoid Kuressaares

Teenust pakutakse Kuressaare hoolekande maja päevakeskuses (Tolli 9).

Teenuse eesmärk on pakkuda turvalist ja toetavat keskkonda mäluhäiretega inimestele, võimaldades osaleda huvitegevustes ja säilitada oma oskusi ka siis, kui mäluhäired hakkavad igapäevaelu keerulisemaks muutma. Teenus pakub vajalikku puhkust pereliikmetele, kes hoolitsevad oma lähedaste eest kodus.

Päevahoid pakub huvitegevusi, mis on mõeldud eakate vaimse ja füüsilise heaolu hoidmiseks ja parandamiseks. Kõik tegevused on kohandatud vastavalt inimesele, arvestades tema individuaalseid vajadusi ja soove.

Teenusel saab osaleda esmaspäevast reedeni kell 9–17. Teenusel ei pea osalema kõik päevad, iga osalejaga sõlmitakse vastavalt tema soovile kokkulepe, millisel ajal inimene teenusel käib.

Teenusele saamiseks tuleb pöörduda Saaremaa valla sotsiaalosakonna või lähima sotsiaaltööspetsialisti poole.

Teenus on projektis osalejatele tasuta. Tasuda tuleb vaid kohapeal söödud lõunasöögi eest.

Kui lähedasel ei ole võimalust oma eakat ise teenusele tuua, on võimalus pakkuda transporti hommikul päevahoiu teenusele toomiseks ja õhtul koju tagasi viimiseks. See on oluline, et päevahoidu saaksid kasutada ka inimesed, kellel endal puudub transpordivõimalus.

Rohkem infot leiab aadressilt: **https://www.saaremaavald.ee/kuidas-aitab-hoolekande-paevahoid-maluhairetega-eakaid**

Eliis Paimre
võrgustikujuht

DEMENTSUSE 12 RISKIFAKTORIT

Dementsust puudutavatest uurimustest on selgunud 12 peamist riskifaktorit, mida inimesel endal on võimalik mõjutada. Nende riskitegurite tundmine ja vältimine võib ära hoida või edasi lükata kuni 40% dementsuse juhtudest!

Riskitegurid

- madal haridustase
- füüsiline passiivsus
- diabeet
- kõrgvererõhktõbi keskeas
- ülekaal keskeas
- depressioon
- suitsetamine
- vähesed sotsiaalsed kontaktid
- liigne alkoholitarbimine
- peavigastused
- kuulmislangus
- õhusaaste

Rohkem infot dementsuse kohta leiad veebilehelt: **www.dementsus.ee**.

Saaremaa vald toetas sotsiaalvaldkonnaga seotud sündmusi ja tegevusi

Selle aasta maikuus oli avatud sotsiaalprojektide taotlusvoor, millega toetati sotsiaalvaldkonnaga seotud sündmusi ja tegevusi. Eesmärgiks oli aidata ennetada noorte ja täiskasvanute riskikäitumist ning toetada inimeste igapäevast toimetulekut.

Taotlusvooru toetusfondi suuruseks oli 10 000 eurot ja toetuse ülempiir 1650 eurot taotluse kohta.

Toetust said järgnevad projektid:

- Saaremaa Vaegkuuljate Ühing, projekt „Saaremaa Vaegkuuljate Ühingu liikmete teadlikkuse tõstmine läbi ühistegevuse“. Projekti tegevuste eesmärgiks on vaegkuuljate kaasamine tavagruppidesse, julgustades neid oma vaimse ja füüsilise tervise eest hoolt kandma.
- Saarte Kurtide Ühing, projekt „Ühine samm paremaks“. Projekti eesmärk on ürituste korraldamine, mille käigus saavad osalejad osaleda ühises *bowling*'u-mängus, veeta aega kogukonnaga ning luua uusi sotsiaalseid kontakte. Tegevus soodustab suhtlemist, koostegemist ja kogukonnatunnet ning aitab vähendada sotsiaalset eraldatust.
- MTÜ Ojaveere, projekt „Varajane tugi sõltuvusriskiga noortele ja täiskasvanutele“. Projektiga pakub Ojaveere vaimse tervise keskus sõltuvusnõustamise ja vaimse tervise toe teenust riskikäitumisega noortele ja täiskasvanutele Saaremaal. Projekti eesmärk on parandada varajase abi kättesaadavust, toetada inimeste igapäevast toimetulekut ning ennetada sõltuvus- ja vaimse tervise probleemide süvenemist.
- MTÜ Rõõmupall, projekt „Õuesõppe parimad võimalused ehk liikumine on tervise ja rõõmu võti“. Projekti eesmärk on liikumise aktiivsuse suurendamine, sotsialiseerumise toetamine, vaimse tervise ja heaolu toetamine ning sotsiaalse turvatunde kasv.
- MTÜ Ooperiga Sõbraks, projekt „Saaremaa ooperipäevade laste- ja noorte töötoad „Ooperiga sõbraks 2026“.“ Projekti eesmärk on pakkuda võimalust Saaremaa lastele ja noortele oma kodusaarel avastada loovust muusika- ja teatrimaailma imelistel radadel praktiliste töötubade kaudu. Motiveerida eelkõige vähekindlustatud perede ja riskikäitumisega laste ning noorte tegevusi kaunite kunstide kaudu Kuressaare lossihoovis ja piiskopilinnuses. Töötubasid veavad eest oma ala tunnustatud tegijad:

Saaremaalt pärit Madis Nurms annab ülevaate lastele lavakujunduse alustest ning tutvustab põhjalikumalt oma loomingut, mille keskmes on ooperilavastused; Priit Aimla tutvustab koos kolme muusikuga lastele pilli- ja orkestrimängu aluseid ning muusikalise koostöö põhimõtteid; koreograaf ja tantsuõpetaja Oksana Tralla-Anger toob lasteni loovtantsu võimalusi ning õpetab katkendeid hiljuti esietendunud lavastusest „Saabastega kass“; Siim Selis loob klaveri vahendusel muusikalise keskkonna laulude ja tantsude õppimiseks; Taimi Lume näitab lastele grimmikunsti aluseid ja põnevaid moondumisvõimalusi ning Saaremaalt pärit Ain Anger jagab lastega oma teadmisi ja kogemusi, samuti juhendab loomingulist protsessi ning aitab siduda eri meediumid ühtseks tervikuks.

Lisaks on töötubades osalevatel lastel võimalik osa saada rahvusteater Vanemuine lastelavastusest „Sipsik“.

Sellel sügisel kuulutame välja sotsiaalvaldkonna II taotlusvooru

Taotlusi saab esitada alates 14. septembrist kuni 30. septembrini. Taotlusvooru toetusfondi suurus on 4499 eurot ning ülempiir ühe taotluse kohta on 1490 eurot. Taotluses peab olema välja toodud arengukava prioriteetidega seotud konkreetne teenus, mida saavad kasutada erivajadustega inimesed, sealhulgas lapsed, ning nende pered. Taotluse prioriteetsus seisneb erivajadustega inimeste arenguvõimaluste, võrdsete võimaluste parandamises kohalikus kogukonnas ning toetavad nende toimetulekut ja sotsiaalset kaasatust. Samuti aitavad tegevused ennetada abivajaduse süvenemist.

2026. aasta sotsiaalprojektide teises taotlusvoorus, mis on avatud 14.09.–30.09.2026, saavad toetust taotleda need, kes ei ole saanud toetust 2026 aasta sotsiaalprojektide esimesest taotlusvoorust, mis toimus 18.05.–31.05.2026.

Ülle Korsar, sotsiaaltöö peaspetsialist

Saare Hoidis 2026 konkurss

Kahekümnenda sajandi sissekeedukursustest tänapäeva hoidistemesside ja konkurssideni.

Ulatuslikult hakkasid eestlased hoidiseid keetma 20. sajandi esimesel kümnendil. Toona õpetati sissekeetmist kursustel ja majapidamiskoolides, et hoidis ei ole luksus, vaid tähtis toidu osa, vitamiinide - mineraalide allikas.

Toitumisspetsialistid soovitasid eelistada vähese suhkruga tervislikke säilitamisviise ja kritiseerisid suhkrurohkeid toormoose.

Kiideti vähese suhkruga kompotte, kus säilib puuvilja-marja aroom, maitse ja C-vitamiin. Tänapäeval hakkasid paljud taas hoidiseid valmistama poemooside läila maitse ja isetehtud toidu väärtustamise pärast. Kelder täis lookas hoidistepurke on hea meenutus päikselisest ja teguderohkest suvest. Avades uue hoidise purgi, saame südasuve lõhnabuketi kohe enda ümber.

On taas Valge Klaari ja Lutsu Võipirni aeg, Dolomiidi kurgid lõõvad laineid ja mürkrohelised suvikõrvitsad laiutavad peenardes. Meie aiad on lookas valmivatest eripalgelistest saadustest: kõrvitsad, peedid, kurgid, tomatid, õunad, pirnid, ploomid. Kõike on külluslikult.

Kutsume üles kõiki noortest väärikateni, siit- ja säältpoolt väina reedel, 4. septembril, Kuressaare kultuurikeskuse saali, Saaremaa toidufestivali sügislaadal toimuva Saare Hoidis 2026 viiendast konkursist osa võtma.

Konkursi žürii on kümneliikmeline, mida juhib toidutehnoloog-meisterkokk Õile Aavik. Žürii valib parimad Saare Hoidise, Uudishoidise, Pärimushoidise, Noortehoidise soolase ja magusa kategoorias. Sellel aastal toome erilise fookuse alla kompoti. Toidukoolitaja Maret Õunpuu on raamatus „Meie memme sahvririiul“ ütelnud: „Kompotid on väheses suhkrus või suhkrusiirupis keedetud marjade ja puuviljade hoidised, milles viljad jäävad tervelt siirupi või mahla sisse.“

Rahva lemmiku valib sügislaada külastaja

Kui Meie Maa hoidistekonkursi idee algataja Merit Karise 2009. aastal džinni pudelist välja paiskas ja lausus: „Ajad on muutunud, aga hoidistamine jäänud ja veelgi enam – populaarsemaks muutunud“; ei osanud paljud ettevaatamatud arvata, et hoidistamine teeb sõltlaseks.

Hoidistamise levikule 20. sajandi algul andis hoogu kaasa taluaianduse areng ja köögi uuendamine, kui kättesaadavaks muutusid purgid-pudelid ja suhkur. Samas hakati mõisa eeskujul rajama ka keldreid. Tänapäeval on taas oluline kelder kui toidujulgeoleku kants. Pildista üles enda keldri, sahvri, panipaiga riiulid ja saada foto pildikonkurss „Sahver 2026“ hiljemalt 2. septembriks.

Meie tarkusekuu algust rikastavad perenaiste ja -meeste külluslikud maitsed. Nüüd juba viiendat aastat on Saare Hoidis toomas traditsioonilisi ja uuenduslikke maitsed saarerahvani. Selleks too oma hoidisest kaks purki Kuressaare kultuurikeskuse infolauda ajavahemikus 31. august kuni 2. september.

Läbi toidu pidavat armastus ka tulema. Saar täis maitset ja armastust.

Info: Saare Hoidis FB ürituse alt ja **saaremaatoidufestival.ee** lehelt.

Saare Hoidis MTÜ
Projektijuht
Reet Viira
5517 502

VANAVANEMATE PÄEV JA SUUR ÕUNAKOOGI KONKURSS !

Kutsume kõiki vanaemasid, vanaisasid ja kohalikke magusasõpru tähistama vanavanemate päeva.

Esmaspäeval, 21. septembril kell 11:30

(Palume koogiküpsetajatel saabuda koos kookidega alates kell 11:00)

📍 **Kuressaare Päevakeskus, Tolli tn 9**

Tule osalema ühest rollidest :

1. 👨‍🍳 Koogimeister: Küpseta kaasa oma parim õunakook ja osale konkurss-näitusel!

Tooge kook kohale hiljemalt kell 11:30. Selgitame välja parimad kahes kategoorias: "Selle sügise õunakuningas" ja "Kõige kodusem maitse".

2.🍽️ Peakohtunik: Tule lihtsalt kohale, maitse teiste küpsetisi ja anna oma hääl, tõmmates hääletustahvlile kriipsu oma lemmikkoogi numbri taha!

Mis meid ees ootab?

- Pargi lasteaia laste armas tervituskontsert ja ühised mängud
- Suur õunakoogiralli – degusteerime, hindamine
- Parimate meistrite välja selgitamine! 🏆

Sündmus on kõigile tasuta.

Võta kaasa küpsetis või lihtsalt hea tuju ja kohtume vanavanemate päeval!

KULTUURI- JA SPORDISÜNDMUSED

ASTE

ASTE RAHVAMAJA:

- 4. septembril kl 19 „Õhtu sämiga“, piletiinfo Fientast.
- 12. septembril kl 11—14 Aste rahvamaja esisele õuealale sügislaat.
- 20. septembril kl 18 Aste rahvamajas kogupere tsirkuseetendus „Fantastiline planeet“.

KARJA

KARJA RAHVAMAJA:

- 16.09 kl 17.30–19 Loovtöötuba täiskasvanutele „Eneseheid – minu tervise alustala“. Töötuba juhendab loovterapeut Kadi Trave. Tasuta. Registreerimine tel 5192 0075.
- 18.09 kl 19 Õhtu jutu ja muusikaga Siim Aimla seltsis. Pilet 10 €.

SALME

- 18. septembril kell 20 Salme rahvamajas „Pärlipüüdja“ suvelõpupidu Karl Madisega. Avame veel viimase karbi sellest suvest ja leiame sealt pärli, mis toob kokku hea muusika, tantsu, sõbrad ning mõnusa peomeeleolu. Võta kaasa hea tuju ning tule naudi meeldejäävat õhtut! Pilet 20 €, Kohtade broneerimine ja lisainfo: +372 5880 0656.

SANDLA

- 1. oktoobril kl 12 Sandla rahvamajas väärikate sügispidu. Tähistame üheskoos rahvusvahelist eakate ja muusika päeva. Kontsertkavaga esineb Tõnis Sarap, klaveril Kairit Levit; tantsuks mängib Ivo Linna ja ansambel Helios; tantsuilu duetilt Mairet & Ivar. Kaetud kohvilaud. Pääse 25 €. Kohtade broneerimine tel 5302 5620, broneeritud kohad palume välja osta 24. septembriks. Pääsmed müügis Sandla rahvamajas ja **Fienta.com**.

KURESSAARE

KURESSAARE HOOLEKANNE

- Päevakeskuse majas Tolli 9, Kuressaare: Nutikoolitus nuputelefonidelt nutitelefonile Tiit Tilga juhendamisel. Registreerimine Grete Väli e-mail: **hello@edufox.eu** tel +372 522 8289
  8.09 – kl 13.15–16.30
  10.09 – kl 13.15–16.30
  15.09 – kl 13.15–16.30
  17.09 – kl 13.15–16.30
  22.09 – kl 13.15–16.30

KÄSITÖÖNÄITUS „LOODUD JA ÕPETATUD“

- Alates 7. septembrist – 28. oktoobrini on avatud näitus, mis on pühendatud kauaaegse käsitööringi juhendaja Edvi Jürissoni 95. sünniaastapäevale. Näituse avamine 7. septembril kl 15 päevakeskuse majas.
- 11.09 kl 11 – kaardimäng sasku, juhendab Helmut Sääsk.
- 14.09 kl 15 – mälumäng, juhendab Helmut Sääsk.
- 21.09 kl 11 – vanavanemate päeva tähistamine, õunakoogi konkurss, kuhu ootame maitsvaid küpsetisi.
- 25.09 kl 11 – kaardimäng sasku, juhendab Helmut Sääsk.
- 28.09 kl 15 – mälumäng, juhendab Helmut Sääsk.
- september-oktoober Edvin Jürissoni 95. sünniaastapäeva puhuks käsitöö näitus.

KURESSAARE TEATRI MÄNGUKAVA.

- 7. september kl 19 LendTeater „Kahtlus“.
- 12. september kl 19 „Abruka sõda“.
- 18. september kl 19 Eesti Draamateater „Skalpell“.
- 19. september kl 18 Eesti Draamateater „Skalpell“.
- 25. september kl 13 „Koleda tüdruku päevaraamat“.
- 26. september kl 19 „Abruka sõda“.
- 28. september kl 15 „Kivid sinu taskutes“.
- 29. september kl 15 „Kivid sinu taskutes“.

KURESSAARE RAEGALERII

- 5. septembrini grupinäitus „Ei talu karmi päikese kapriisi“.
- 10. septembrist Louis Kahni ja Alvar Aalto elamuarhitektuuri näitus „Majad, mis teevad õnnelikuks“.

KURESSAARE KULTUURIKESKUS

- 11. septembrini Reigo Kuivjõgi väliskunsti kogu näitus.
- 11. septembrini pisigraafika saarlase Ilmar Kaalu ajaloolisest kollektsioonist.
- 18. septembrist kunstivõistluse „Saaremaa kunstiteos“ võistlustööde näitus.

KURESSAARE LINNASTAADION

- 29. august kl 17 A. Le Coq Premium liiga FC Kuressaare – Pärnu JK Vaprus.
- 5. september kl 14.30A. Le Coq Premium liiga FC Kuressaare – JK Narva Trans.
- 6. september kl 13 II liiga FC Kuressaare U21– FC Hiiumaa.
- 13. september kl 17 A. Le Coq Premium liiga FC Kuressaare – Tartu JK Tammeka.
- 20. september kl 13 II liiga FC Kuressaare U21– Paide Linnameeskond U21.

KURESSAARE JALGPALLISTAADION

- 29. august kl 12 jalgpall U16 IV liiga FC Kuressaare Sinine – Tartu FC Helios.
- 29. august kl 14.30 jalgpall U14 III liiga C-tasand FC Kuressaare Sinine – Tallinna FC Flora Valged.
- 30. august kl 15 jalgpall U13 IV alagrupp JK Sepps – Tallinna FCIL United.
- 5. september kl 14 jalgpall U16 IV Liiga FC Kuressaare Sinine – Tartu JK Merkuur-Juunior.
- 5. september kl 16.30 jalgpall tütarlaste U15 esiliiga FC Kuressaare – Rakvere JK Tarvas.
- 6. september kl 13 jalgpall U14 II liiga kevadring FC Kuressaare Kollane – JK Tallinna Kalev II.
- 6. september kl 15.15 U14 III liiga C-tasand FC Kuressaare Sinine – Tallinna JK Legion.
- 12. september kl 15.15 U16 II liiga FC Kuressaare Kollane – Saku Sporting.
- 13. september kl 16 jalgpall tütarlaste U15 esiliiga FC Kuressaare – Viimsi MRJK.
- 19. september kl 13 jalgpall U12 V alagrupp FC Kuressaare kollane – Tallinna FC Olymp.
- 20. september kl 13 jalgpall U14 II liiga kevadring FC Kuressaare Kollane – FC Tallinn I.

SAAREMAA GOLF AND COUNTRY CLUB KURESSAARE

- 30. august kl 10 Saare maakonna MV golfis.

KARUJÄRVE KÄMPING

- 20. september kl 10.30 jooks-matk ümber Karujärve.

LOODE TAMMIK

- 26. september kl 12 pööripäevajooks – Jooks Sügisesse 2026

PÄRSAMA

- 20.09 kl 14 Pärsama rahvamajas tsirkuseetendus „Fantastiline planeet“. Mängu-*show* 3D kogu perele. Pilet 15 €, kohapeal sularahas, alla 3-aastased lapsed tasuta.

SAARE HOIDIS 2026

04. SEPTEMBER
KURESSAARE KULTUURIKESKUSE SAAL
KELL 12-14 RAHVALEMMIKU VALIMINE
KELL 15 VÕITJATE VÄLJAKUULUTAMINE

KATEGOORIAD SOOLANE JA MAGUS:
- SAARE HOIDIS, UUDISHOIDIS JA PÄRIMUSHOIDIS, NOORTEHOIDIS, KOMPOTI ERI
- RAHVA LEMMIKU VALIB SÜGISLAADA KÜLASTAJA

HINDAMISE ALUSED:
- Hoidise välimus (tekstuur, toorainele omane värvus)
- Hoidise maitse (soolasus, magusus, põhitoorainele omane maitse)
- Nimetus vastab põhitooraine nimele
- Alles jäänud moose ei tagastata, neist keedame KoguMoozi kingitusteks
- Igast hoidisest tuua 2 purki, min 300 ml ajavahemikus 31.08- 02.09 Kuressaare Kultuurikeskuse infolauda
- Lisada kinnine ümbrik, mille peal on hoidise nimetus, kategooria (magus / soolane) Kui on tegu vürtsika hoidisega, palun märkida see ära ümbrikul
- Ümbriku sees: autori nimi, email, telefon; koostisosade loetelu, kasutus soovitused, millega süüa

PILDIKONKURSS: SAHVER 2026 Saare Hoidis 2026 ürituse all:
Pildista üles enda keldri, sahvri, panipaiga riiulid
Pildid saada hiljemalt 02. septembriks e-mailile: reet.viira@elks.ee
LISAINFO KONKURSI KOHTA: Saare Hoidis MTÜ tel 5187614, projektijuht Reet Viira, tel 5517502

saaremaatoidufestival.ee / akgetmer.ee

AK GETMER · LINK · PIPRASAHVER · võimalus! · MAITSEAINED · Tehnikaäri Kuressaare · Premia

Saaremaa Vallavalitsus

Otsime tähtajalisele töökohale
KULTUURI- JA SPORDITÖÖ PEASPETSIALISTI

Tööülesanded:
- kultuuri- ja spordivaldkonna projektitoetuste taotlusvoorude korraldamine ja menetlemine ning taotlejate nõustamine;
- valla kultuuri- ja spordiürituste ning projektide planeerimisel ja korraldamisel osalemine;
- kultuuri- ja spordivaldkonna arengustrateegiate ja -kavade väljatöötamisel osalemine;
- valla sündmuste kalendri ja digiekraanide sisu administreerimine.

Kandidaadilt eeldame:
- kõrgharidust;
- töökogemust teenistuskoha (kultuuri- ja sporditöö) valdkonnas;
- väga head eesti keele ja head inglise keele oskust;
- valdkonna õigusaktide tundmist ja rakendamise oskust;
- head suulist ja kirjalikku eneseväljendusoskust;
- head suhtlemisoskust ja pingetaluvust.

Omalt poolt pakume:
- huvitavat ja vastutusrikast tööd;
- toetavat ja professionaalset meeskonda;
- 35 päeva põhipuhkust ja 4 tervisepäeva aastas;
- haiguspäevade hüvitamist 70% al teisest haiguspäevast;
- brutotöötasu 1790 eurot.

Kandideerimiseks saada **CV, motivatsioonikiri ja haridust tõendava dokumendi koopia** hiljemalt **28.08.2026** konkurss@saaremaavald.ee märgusõnaga „Peaspetsialist“.
Lisainfo: Taniel Vares taniel.vares@saaremaavald.ee, www.saaremaavald.ee/tule-toole

Saaremaa Vallavalitsus

Otsime tuleviku haridust arendavat
KURESSAARE ROHU LASTEAIA DIREKTORIT

Tööülesanded:
- lasteasutuse tulemusliku töö ja arengu tagamine;
- lasteaia esindamine ja eelarve sihipärase kasutamise eest vastutamine;
- koostöö tegemine ja edendamine hoolekogu ja teiste osapooltega;
- sobivate tingimuste tagamine laste kasvamiseks, arenemiseks ja õppeks (sh HEV-lastele);
- lapsevanemate nõustamine hariduslikes küsimustes.

Nõuded kandidaadile:
- magistrikraad või sellele vastav kvalifikatsioon;
- 5-aastane eelnev pedagoogilise töö kogemus;
- liidriomadused ja juhtimiskompetentsid , sh organisatsiooni arengu juhtimise, õpikeskkonna kujundamise, personali-, ressursside- ja enesejuhtimise valdkonnas;
- väga hea eesti keele oskus;
- vastutustunne, korrektsus ja täpsus;
- hea analüüsi- ja planeerimisoskus;
- hea koostöövõime ja suhtlemisoskus.

Omalt poolt pakume:
- motiveerivat ja väljakutset pakkuvat tööd;
- eneseteostamise võimalust;
- piisavalt vabadust ja toetust ideede elluviimisel;
- 56 päeva põhipuhkust;
- brutotöötasu 2250 eurot .

Kandideerimiseks palun saada **CV ja motivatsioonikiri visiooniga tulevasest juhitavast lasteaiast ning haridust ja isikut tõendavate dokumentide koopiad** hiljemalt **27.08.2026** konkurss@saaremaavald.ee märgusõnaga **„Direktor“**.
Lisainfo: Kaire Kiil • kaire.kiil@saaremaavald.ee • 516 8066 • saaremaavald.ee/tule-toole

HEAD ÜHISTUJUHID!

Eesti Korteriühistute Liit korraldab koostöös Saaremaa vallavalitsuse ja SA Saare arenduskeskusega laupäeval, 26.09.2026 Saaremaa ühistutele renoveerimispäeva algusega kell 10 spaahotellis Meri.

Oma ala tunnustatud spetsialistid jagavad teadmisi renoveerimisega seotud küsimustes ning vahetame kogemusi renoveerimise teinud ühistujuhtidega.

Täpse päevakava ning registreerimise info avaldame edasistes teadaannetes.

Evi Ustel-Hallimäe
EKÜL Saaremaa esindaja

TRÜKIARV: 14 700
VÄLJAANDJA: Saaremaa Vallavalitsus
TEOSTAJA: AS Postimees Grupp
TRÜKKIJA: AS Kroonpress
TOIMETAJA: Marko Mägi Tel 5450 2329, magi.marko@saaremaavald.ee
VALLAVALITSUSE INFOTELEFON: 452 5000.
REKLAAMI TELLIMINE: 5351 2603, reklaammaakonnalehes@postimeesgrupp.ee

HIIUMAA 110 KV ELEKTRIÜHENDUSE RIIGI ERIPLANEERINGU JA KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE HINDAMISE ALGATAMINE

Vabariigi Valitsus algatas 06.08.2026 korraldusega nr 134 Hiiumaa 110 kV elektriühenduse riigi eriplaneeringu (REP) ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH).

Eesmärk on kavandada Hiiumaa elektrivarustuse 35 kV pingetasemelt 110 kV pingetasemele üleviimine, selleks vajalikud elektriühendused ja seotud ehitised. REP-i kehtestamine aitab tagada Hiiumaa pikaajalise varustuskindluse ning luua eeldused elektrivõrgu töökindluse parandamiseks ja tulevikuvajadustele vastava võrgu arendamiseks.

REP-iga luuakse tingimused sellise elektrivõrgu rajamiseks, mis võimaldab katta nii olemasolevaid kui ka prognoositavaid tarbimisvajadusi, toetab uute tootmisvõimsuste, sh taastuvenergia tootmise liitumist ning tagab elektrisüsteemi toimimise ka rikkeolukordades. Ühtlasi on eesmärk leida Hiiumaa jaoks töökindel ühendus Saaremaa ja/või Mandri-Eesti 110 kV võrguga, mis võimaldab tugevdada piirkonna elektrivarustust ning parandada kogu Lääne-Eesti saarte energiasüsteemi toimivust.

REP-iga planeeritakse eelduslikult järgmised ehitised: 110 kV pingega õhuliin, maakaabelliin, veekaabelliin, 110 kV pingega trafoalajaam jm elektrienergia ülekandeliiniga seotud rajatised.

REP-i menetlus koosneb kahest etapist:

1. asukoha eelvaliku tegemine;
2. valitud asukohtades detailse lahenduse koostamine.

Planeerimismenetluses võetakse eesmärgiks asukoha eelvaliku otsuse alusel REP-i kehtestamine.

Planeeringuala suurusega ligikaudu 1572,1 km2 hõlmab Saaremaa valda, Hiiumaa valda, Lääne-Nigula valda ja Haapsalu linna. Planeeringuala kinnistute omanikke kaasatakse läbi riigiportaali eesti.ee isiklikult. Avalikkust kaasatakse protsessi planeerimisseaduses sätestatud üldsusele suunatud teadete kaudu. Kõigil, kes soovivad isiklikult teateid saada, palume edastada e-postile **info@mkm.ee** oma kontaktandmed (nimi, posti või e-posti aadress, organisatsiooni esindamisel selle nimi).

Valitsuse 06.08.2026 korraldusega nr 134, planeeringuala piiri ja seletuskirjaga on võimalik tutvuda ministeeriumi kodulehel **mkm.ee** ja planeeringu veebilehel **riigiplaneering.ee/hiiumaa110**.

Seadus sätestab põhimõtted ning nõuded planeerimismenetlusele ja planeeringu elluviimisele.

REP-i koostamist ja KSH läbiviimist korraldab majandus- ja kommunikatsiooniministeerium, planeeringu kehtestab Vabariigi Valitsus. Lisainfo: **https://riigiplaneering.ee/hiiumaa110**

SÜGISLAAT

4.-5. SEPTEMBER
KURESSAARE KULTUURIKESKUSES JA SEDA ÜMBRITSEVAL ALAL

REEDE, 4. SEPTEMBER
- 10-18 Sügislaat
- 12-14 Saare Hoidis 2026 Rahvalemmiku valimine / Fotokonkurss Sahver 2026
- 15.00 Saare Hoidis 2026 võitjate väljakuulutamine Kultuurikeskuse saalis
- Laadal kauplejad nii sise-kui välialal: toit, maitseained, kodu- ja aiakaubad Peipsi sibul, istikud, käsitöö, loodustooted jpm

VAATA KOGU KAVA:
saaremaatoidufestival.ee
akgetmer.ee
Korraldaja: AK Getmer OÜ, merlevaha@gmail.com

LAUPÄEV, 5. SEPTEMBER
- 10-15 Sügislaat
- 10.00 Krepp-paberist lillekujulise laualambi õpituba, hind 45.-
- 12.15 Krepp-paberist rukkilille õpituba, hind 35.-
- Õpitubadesse registreerimine: jaanika.aasrand@teemeteistmoodi.com

SAARE HOIDIS KONKURSI INFO:
Saare Hoidis MTÜ Merle 5187614, Reet tel 5517502
Sahvri foto saata hiljemalt 02. septembiks meilile: reet.viira@elks.ee
Hoidiseid ootame 01.-02. septembril kultuurikeskuse infolauda

AK GETMER · SAARE HOIDIS · LINK · PIPRASAHVER · võimalus! · MAITSEAINED · Tehnikaäri Kuressaare · Fremia

EESKUJULIK ETTEVÕTE 2018 · HINDPERE OPTIKA

SILMADE KONTROLL JA PRILLIDE MÜÜK

14. septembril alates kella 10.00-st
SAAREMAA ORISSAARE NOORTEKESKUSES

- kuivsilma test
- silmarõhu mõõtmine
- optilised päikeseprillid

Silmade kontroll 25 €, prilliostjale TASUTA.
Etteregistreerimine kell 9-16
telefonil 5323 2454

Saaremaa Teataja

Reklaami tellimine

+372 517 5608
reklaammaakonnalehes@postimeesgrupp.ee

SIKASSAARE VANAMETALL OÜ

- **SOODSAIMA HINNAGA PRÜGI VASTUVÕTT** Saaremaal
- **VANAMETALLI** kokkuost
- **TASUTA VANARAUATAKSO**
- **LAMMUTUS**tööd

WWW.VANAMETALL.EE +372 5566 9921

